

Sara Kaukoranta
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK) Diakoniatyö
Opinnäytetyö, 2019

STEPPI-PIENIN ASKELIN ETEENPÄIN

Työntekijöiden kokemia merkityksiä Steppi-hankkeesta

TIIVISTELMÄ

Sara Kaukoranta

Steppi–Pienin askelin eteenpäin-Työntekijöiden kokemia merkityksiä Steppi-hankkeesta
Sivuja 41, 1 liite.

Kevät 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK), Diakoniatyö

Opinnäytetyöni tavoitteena on ollut selvittää millaisia merkityksiä Helsingin Diakonissalaitoksen (pää toteuttaja) ja (osatoteuttaja) Abnoy Osakeyhtiön Steppi-hankkeen työntekijät, sekä päihdepalveluyksikkö Breikin työntekijät antavat hankkeelle. Steppi-hanke on matalan kynnyksen työtoimintaa, joka on syntynyt hävikkiruuan hyödyntämisen ympärille. Hanke on innovaatio, jonka tarkoituksena on mahdollistaa vaikeasti työllistyvien asiakkaiden eteneminen opiskelu- ja työelämään yhdessä tehden ja osallistuen. Tavoitteena on myös ollut selvittää, mitä asioita voidaan hyödyntää ammatillisesti hankkeen loppuessa vuonna 2020. Opinnäyte on samalla kuvaus Steppi-hankkeesta.

Menetelmänä olen käyttänyt haastattelua. Haastattelin yhteensä viittä työntekijää kahtena eri päivänä. Steppi-hankkeen kahta (2) työntekijää haastattelin ryhmähaastatteluna ja päihdepalveluyksikkö Breikin kolmea (3) haastattelin yksilöhaastatteluina. Kysymyksiä oli yhteensä yksitoista (11), kahdeksan (8) kysymystä Stepin henkilökunnalle ja (3) Breikin työntekijöille. Haastattelutyypini oli puolistrukturoidun ja avoimen haastattelun yhdistelmä. Hain myös tutkimuslupaa ennen haastattelujen aloittamista Helsingin diakonissalaitoksen eettisestä toimikunnasta. Jaottelin vastaukset teemoihin eri aihepiirien mukaan ja analysoin vastauksia teemojen mukaan.

Hankkeella on ollut positiivisia vaikutuksia osallistujien päivittäiseen arkeen: hygieniaan, päihteistä irtautumiseen ja osallisuuden kokemiseen. Uuden hankkeen alulle saaminen uudessa ympäristössä oli kuitenkin alussa haastavaa, sekä työympäristössä tapahtuneet muutokset. Tasa-arvoisuus ja kunnioitus hankkeeseen osallistujien ja työntekijöiden välillä on kantanut hedelmää. Hankkeeseen osallistujien itsetunto on parantunut ja on pikkuhiljaa pystytty tekemään enemmän ja ottamaan enemmän vastuuta. Steppi-hankkeen myötä syntynyttä koulutusmateriaalia on tarkoitus hyödyntää taustaorganisaatioissa ja yhteistyötahoissa hankkeen päättymisen jälkeen. Toinen juurrutettava osa-alue on laajennettu työyhteisö-idea, johon kuuluvat asiakkaan lisäksi myös läheiset ja muut asiakasta tukevat tahot. Hävikkiruuan hyödyntäminen matalan kynnyksen työtoimintana on myös juurrutettava malli.

Asiasanat: matalan kynnyksen työtoiminta, osallisuus, syrjäytyminen, hävikkiruoka, kestävä kehitys, köyhyyden torjuminen

ABSTRACT

Sara Kaukoranta

Taking a small step forward – Employees' thoughts and meanings from the project Step
Pages 41, and 1 appendix.

Spring 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor of social services

Option in Diaconal social work

The object of this thesis was to study the project more closely. Step is about enhancing the access of marginalized people to education and employment in the context of waste food canteen. The project Step is low-threshold work activity which has developed around the utilization of waste-food. The project is an innovation and its goal is to help marginalized people to be able to proceed to paths of studying or employment. In Step the work is done side by side, little by little. The work is never done for the participant, it is done together. One aim of this thesis was to examine employees' thoughts at project Step and at Breikki – a drug rehab clinic in Tampere. The aim was to find out what kind of benefits did the project Step give for those who participated in it and how could those results be used later professionally, when the project ends in Spring 2020. The thesis is also a description of project Step.

As a study-method for this thesis, I interviewed five (5) people. I interviewed two (2) employees from project Step and three (3) workers from Breikki. I interviewed them during two separate days. I interviewed staff of the project Step together, but the workers from Breikki I interviewed separately, one by one. In total, I had eleven (11) questions, eight (8) for the staff of project Step and three (3) for the employees at Breikki. My interview-type was a mixture of a half-structured interview and an unstructured interview. Before I started the interviews, I had to ask permission from the ethical board to be able to start the interviews. After having done the interviews I divided the answers to different themes to analyze them according to those themes.

The project Step has had positive effects on the lives of the participants: hygiene has improved, the use of drugs has decreased, and the sense of belonging has increased. The beginning of the project had some difficulties, though. The new environment and its constant changes were challenging. The equality between staff and participants has also born good fruit. The self-esteem of the participants has improved and they also have learned to cope better in their everyday lives, little by little. That has led to more responsibility. The education material, gathered through project Step, is meant to be utilized by background organizations and cooperation companies after finishing the project. Another area to be implemented is the idea of an enlarged community, consisting of an enlarged work community, consisting not only of the clients themselves but also people close to them and other supportive parties. Furthermore, utilizing waste food through low threshold exemplary employment is one of the area to be implemented.

Keywords: low-threshold work activity, inclusivity, marginalization, waste-food, sustainable development, poverty prevention

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 KÖYHYYS JA SYRJÄYTYMINEN	6
2.1 Syrjäytyminen	6
2.2 Leipäjonot, hävikkiruoka ja ruokajakelut	7
2.3 Työttömyys, työkyky ja vajaatyökykyisyys	7
2.4 Mielenterveys ja päihteet	8
2.5 Rikollisuus	9
3 RATKAISUJA SYRJÄYTYMISEEN	11
3.1 Yhteisöllisyyden ja osallisuuden merkitys osana syrjäytymisen ehkäisyä.....	11
3.2 Yhteisöhoito.....	12
3.3 Sosiaalinen kuntoutus	13
3.4 Kuntouttava työtoiminta ja aktiivimalli	14
3.5 Kestävä kehitys	15
4 STEPPI- HANKKEEN TAUSTA JA TOIMIJOIDEN ESITTELYT	16
4.1 Tausta.....	16
4.2 Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Oy & Abnoy Oy	17
4.3 Päihdepalveluyksikkö Breikki ja ViaDia ry	17
5 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA PROSESSIN KUVAUS	20
5.1 Tutkimuskysymys ja tavoitteet opinnäytetyölle	20
5.2 Haastattelu menetelmänä	21
5.3 Menetelmät ja eettisyys	22
6 HYÖDENNETTÄVYYS AMMATILISESTI JATKOSSA.....	24
6.1 Erilaisia työmuotoja.....	24
6.2 Vaikutukset osallistujien hyvinvointiin ja onnistumiset	25
6.3 Steppi- hankkeen haasteet.....	27
6.4 Juurrutettavia ja monistettavia palasia.....	28
7 JOHTOPÄÄTÖKSET, POHDINTA JA ARVIOINTI	30
7.1 Työn tavoitteiden ja tulosten arviointi	30
7.2 Oma ammatillinen kasvu	32

7.3 Hankkeen jatkohyödyntämismahdollisuudet	33
LÄHTEET.....	35
LIITE Kysymyksiä henkilöstölle	41

1 JOHDANTO

Työmarkkinat ovat jatkuvassa muutoksessa. Tästä kertoo se, että työttömyys on laskenut viime vuosina, mutta työssäjaksamisessa on myös näkynyt selkeitä muutoksia. Noin neljännes työntekijöistä kokee työuupumusta. (Lehtinen 2019). Yhteiskunnassamme on työllisyyden parantumisesta huolimatta niitä, joiden on erityisen vaikea työllistyä. Heitä ovat muun muassa pitkäaikaistyöttömät, vammaiset, osatyökykyiset, maahanmuuttajat, rikosseuraamukseen tuomitut, kotona pitkään lasten kanssa olleet, omaishoitajat, nuoret, vähän koulutetut ja ikääntyneet työnhakijat. Työttömyys aiheuttaa syrjäytymistä ja häpeää. (Valtanen 2016; Pöyhönen 2015; Tilastokeskus. Työllisyys kasvoi tammikuussa 2019.)

Suomalaisista 1,9 miljoonalla on jonkinlainen vamma tai sairaus, joista kolmannekseen, eli noin 600 000 henkilön työhön tai työmahdollisuuksiin vamma tai sairaus haittaa. Heitä voidaan pitää osatyökykyisinä. Väestön ikääntymisen myötä osatyökykyisten määrä lisääntyy. Vuosina 2015–2018 Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeena oli mahdollistaa osatyökykyisten helpompi työllistyminen tai työssä pysyminen. Osatyökykyisille tie työelämään-kärkihanke (OTE) on myös halunnut vaikuttaa työpaikkojen asenteisiin ja avoimuuteen. OTE-hankkeen myötä osatyökykyisten työttömien määrä laski merkittävästi. (Mattila-Wirola & Tiainen 2019.) Matalan kynnyksen työtoiminta on myös yksi mahdollisuus vahvistaa vaikeasti työllistyvien mahdollisuuksia päästä opiskelu- tai työelämään kiinni. Muita ratkaisuja osatyökykyisille ovat kuntouttava työtoiminta ja sosiaalinen kuntoutus.

Opinnäytteessä tarkastelen Tampereella 1.3.2017 alkanutta Steppi-hanketta. Steppi-hanke (3/2017-2/2020) tarjoaa matalan kynnyksen työtoimintaa ja muistuttaa sosiaalista kuntoutusta. Steppi-hankkeeseen osallistuvat ovat työelämän ulkopuolella olevia, vaikeasti työllistyviä henkilöitä. Se toteutetaan kiinteässä yhteistyössä Päihdepalveluyksikkö Breikin kanssa. Hanke liittyy osallisuuden ja yhteisöllisyyden kehittämiseen, köyhyyden ja syrjäytymisen poistamiseen, sekä päihdekuntoutuksen tematiikkaan. Tarkastelen Steppi-hankkeen ja päihdepalveluyksikkö Breikin viiden työntekijän kokemuksia hankkeesta heistä tehtyjen haastattelujen tuloksia analysoimalla.

Halusin tutustua hankkeeseen, koska olin tutustunut hankkeeseen vierailemalla Vapaakirkon diakoniajärjestö ViaDialla ja tutustumalla sen ja Steppi-hankkeen toimintaan ja henkilökuntaan opiskelujeni myötä. Haastatteleamalla Stepin ja Breikin työntekijöitä, selvitin mitä Steppi-hankkeessa on tähän mennessä opittu ja saatu aikaan. Tarkoitukseni on selvittää myös mitä Steppi-hankkeessa kehitettyjä toimintoja voidaan hyödyntää jatkossa ammatillisesti. Päihdepalveluksikko Breikin henkilökunnan jäseniä haastattelin Steppi-hankkeen vaikutuksista heidän asiakkaisiinsa. Breikistä ohjautuu asiakkaita Steppi-hankkeeseen, siksi heidän näkökulmansa on mukana opinnäytetyössä. Käytän yhtenä opinnäytetyön lähteenä teoriaosuudessa hankehakemusta, joka ei ole kokonaisuudessaan julkisesti nähtävillä.

Hanke on Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Oy:n (pää toteuttaja) ja Abnoy Oy:n (osatoiteuttaja) kolmivuotinen hanke, joka toimii osittain Vapaakirkon diakoniatyö-järjestö ViaDian tiloissa Tampereella. Stepin muita yhteistyökumppaneita ovat Rikosseuraamuslaitoksen (RISE) Tampereen yhdyskuntaseuraamustoimisto, Tampereen ammattikorkeakoulu TAMK, Tampereen seudun ammattiopisto (Tredu), Tampereen kaupunki ja Tampereen aikuiskoulutussäätiön aikuiskoulutuskeskus. Steppi-hanketta rahoittaa Hoiva Oy, Abnoy Oy ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR).

2 KÖYHYYS JA SYRJÄYTYMINEN

2.1 Syrjäytyminen

On epäselvää, syrjäytyykö ihminen yhteiskunnasta omien valintojensa takia vai työntääkö yhteiskunta ihmisiä marginaaliin erilaisilla rakenteillaan. Englannin kielessä syrjäytymisen termi voidaan kääntää sosiaalisesti ulossulkemiseksi (social exclusion). Syrjäytymisen ja sosiaalisen ulossulkemisen vastakohtina voidaan pitää osallisuutta ja integraatiota. (Eskelinen & Sironen 2017,12.) Suomessa oli vuonna 2019 alussa 65 900 vaikeasti työllistyvää henkilöä (Findikaattori 2019). Vankilasta vapautui vuosien 2000–2015 välillä keskimäärin 6657 henkilöä. Vuonna 2017 vankeja oli päivittäin yhteensä 3035 (Rikosseuraamuslaitos 2017). Työttömiä koko Suomessa oli vuoden 2019 tammikuussa 181 000 (Tilastokeskus 2019).

Vaikeasti työllistyviin kuuluvat myös päihteiden käyttäjät ja erityisesti riskiryhmässä ovat nuoret miehet. Opioidikorvaushoidossa olevia henkilöitä oli vuonna 2015, 3293 henkilöä. (Partanen, Alho, Forssell, Kotovirta, Kuussaari, Mäkelä, Rönkä, Selin & Vormo 2017.) Tampereella, jossa hanke toteutuu, arvioidaan olevan 1000–1500 huumeidenkäyttäjää. (Ala-Heikkilä 2017). Juuri huumehoidon ja asumispalveluiden asukkaat, jotka jäävät työelämän ulkopuolelle, ovat Steppi-hankkeen ensisijainen kohderyhmä. Abnoy Oy:n asumispalvelut tavoittavat heistä vuositasolla noin 130 ja Hoiva Oy:n huume palvelut noin 500. ViaDialla ruoka-avussa käy noin 300 henkilöä vuodessa.

Suomessa hyvinvointi on lisääntynyt laajemmassa mittakaavassa, mutta eriarvoisuus on myös lisääntynyt. Sosioekonomisella asemalla on merkitystä hyvinvointiin ja terveyteen. Noin 700 000 suomalaista elää köyhyysrajan alapuolella. (Laine 2018). Hyvinvointia ja terveyttä lisäävät tai huonontavat tekijät siirtyvät eteenpäin seuraavalle sukupolvelle. Hyvinvoinnin puutokset voivat siirtää ihmisen yhteiskunnan marginaaliin. Sosiaalihuoltolain mukaan syrjäytyminen ei ole pelkästään köyhyyttä, vaan syrjäytyminen voi aiheuttaa syrjäytymistä sosiaalisten suhteiden ulkopuolelle jäämistä. Syrjäytyminen voi johtua henkilön vammasta, ikääntymisestä, päihteiden käytöstä, mielenterveysongelmista tai pitkäaikaistyöttömyydestä. (Ohisalo, Saari 2014, 27.)

Syrjäytymiseen vaikuttavana tekijänä voidaan pitää köyhyyttä. Köyhyys jaotellaan absoluuttiseen ja suhteelliseen köyhyyteen. Suomessa köyhyyden katsotaan olevan suhteellista. Suhteellinen köyhyys määritellään riittämättömistä taloudellisista resursseista johtuvaksi kykenemättömyydeksi osallistua yhteiskunnassa odotetun elämäntavan mukaisesti tai saavuttaa elintaso, joka on määritelty. Absoluuttisella köyhyydellä tarkoitetaan tilaa, jossa elämän perusedellytykset eivät täyty. Köyhyys lisää riskiä syrjäytyä yhteiskunnasta. Maailmanpankin mukaan eläminen alle 1,90 dollarilla vuorokaudessa tarkoittaa elämistä absoluuttisessa köyhyydessä. (Eskelinen & Sironen 2017, 4–5, 9–10.)

2.2 Leipäjonot, hävikkiruoka ja ruokajakelut

Leipäjonot syntyivät alun perin 1990-luvun laman vuoksi. Ruokajonoista syntyi tapa tukea yhteiskunnan heikoimmassa asemassa olevia yksilöitä. Vuonna 1995 Suomi alkoi myös vastaanottaa EU-ruoka-apua ja se jatkuu edelleen osana ruoka-apuohjelmaa. Elintarvikejärjestelmässä on epäsuhtaa ja eri järjestöt, jotka jakavat ruoka-apua saavat kaupoilta, tukuilta ja tuottajilta ruokaa, joka muuten päätyisi kaatopaikalle. (Ohisalo, Saari 2014, 20.) YK:n elintarvike ja maatalousjärjestön tutkimuksen mukaan (FAO 2011) maailmanlaajuisesti noin kolmasosa tuotetusta ruuasta menee hävikkinä tai ylijäämänä kaatopaikalle. Niin suomalaisessa kuin maailmanlaajuisessa elintarvikejärjestelmässä ja sosiaalipolitiikassa on ongelmansa, Maria Ohisaloon mukaan. Ruoka-apu voisi olla osa kuntien ja valtion virallista avustustoimintaa, mutta tällä hetkellä se on epävirallinen köyhyyspoliittinen avustustoimenpide. (Ohisalo, Saari 2014, 21.) Steppi-hankkeen yhtenä kohderyhmänä ovat asiakkaat, jotka ohjautuvat hankkeeseen etsivän työn seurauksena leipäjonoista tai yhdyskuntaseuraamuksen kautta. Hankkeessa hyödynnetään kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti hävikkiruokaa ja sen hyödyntämistä.

2.3 Työttömyys, työkyky ja vajaatyökykyisyys

Työttömyys aiheuttaa psyykkisen ja fyysisen terveyden heikkenemistä. Ongelmat pitkityneessä työttömyydessä johtavat myös usein elämänhallinnan ongelmiin. Sosiaalisella inklusiolla ja aktiivisella osallistumisella on väitetty olevan myös positiivisia taloudellisia vaikutuksia ilman työllistymistä. Henkilön hyvinvoinnin tulisi parantua ennen työllistymistä. (Pehkonen-Elmi, Surakka, Kettunen, Piirainen 2015, 63.) Kuitenkaan kaikille työmarkkinoiden ulkopuolelle jääneille työllistäminen ei ole aina realistinen tavoite. On

myös tärkeää tukea sosiaalista osallisuutta, jotta olisi pääsy takaisin yhteiskuntaan kiinni. (Harkko, Ala-Kauhaluoma, Lehikoinen 2012.)

Työkykyä on vaikeaa määritellä. Työkyky koostuu monesta eri asiasta. Työkyky on kykyä suoriutua työn asettamista vaatimuksista, sekä kykyä tehdä työtä. Työkyvyssä yhdistyy motivaatio työhön, fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun ja kehityksen kehittyminen, perinnölliset ominaisuudet, hankittu koulutus, sekä työkokemus vaikuttavat työsuoritukseen. Toimintakyky vaikuttaa myös työkykyyn. (Soukka & Mäkinen 2001, 18–19.) Ihmistä voidaan pitää työkykyisenä kun henkilön yksilölliset edellytykset, kuten ikä, sukupuoli ja terveydentila ovat tasapainossa työn asettamien vaatimusten kanssa ja henkilö pystyy työskentelemään vähintään keskimääräisellä tasolla. (Pakarinen 2016, 3-4.)

Työkykyä voidaan tarkastella lääketieteellisen, tasapainomallin, sekä integroidun mallin mukaan. Lääketieteessä korostuu fyysinen ja psyykinen terveys. Tasapainomallissa tarkastellaan työntekijän edellytyksiä ja työn vaatimuksia. Integroidussa mallissa työyhteisö, työnantaja ja tekijä, sekä muut alaiset ja työympäristö muodostavat systeemin, jonka häiriönä voidaan pitää työkyvyttömyyttä. (Soukka & Mäkinen 2001, 18–19.) Vajaakuntoinen ei ole sama asia kuin vajaatyökykyisyys. Vajaakuntoisuuteen vaikuttavat monet asiat. Vaikeudet liikkumisessa, aikaan ja paikkaan orientoitumisessa, sosiaalisessa kanssakäymisessä, työssä ja opiskelussa ovat WHO:n mukaan sellaisia haittoja, jotka aiheuttavat vajaakuntoisuutta. (Soukka & Mäkinen 2001, 20.) Osatyökyinen termi on uudempi termi vajaatyökykyinen- termille. (Pöyhönen 2015). Steppi-hankkeeseen tullessaan sen asiakkaat eivät ole useimmiten olleet valmiita työkokeiluihin tai kuntouttavaan työtoimintaan, koska heidän toimintakykynsä on rajoittunut, eli he ovat osatyökyisiä.

2.4 Mielenterveys ja päihteet

Mielenterveyden häiriöt ja niihin kuuluvat päihdeongelmat ovat kansanterveydellinen haaste. Joka neljäs sairauspäiväloma johtuu mielenterveyden ongelmista ja puolet työkyvyttömyyseläkkeistä on mielenterveysperusteisia. Mielenterveyden ongelmat ovat keskeisin syrjäytymiseen johtava tekijä ja sen vaikutukset ovat noin kuusi miljardia vuositasolla. Mielenterveyden häiriöihin liittyvät sairauspäivärahakaudet pienentävät bruttokansantuotetta 0,3–0,4 prosenttia. (Wahlbeck, Hietala, Kuosmanen, McDaid, Mikkonen, Parkkonen, Reini, Salovuori ja Tourunen 2018, 12.) Osalla Steppi-hankkeen osallistujista

on päihde- ja mielenterveystaustaa ja he ohjautuvat Steppiin useimmiten päihdepalvelu-yksikkö Breikin kautta.

Vuonna 2012 Suomessa arvioitiin olevan 18 000–30 000 huumeiden ongelmakäyttäjää, opioidien ja amfetamiinin käyttöä arvioivan rekisteritutkimuksen mukaan. Amfetamiinin ongelmakäyttäjäksi arvioidaan 11 000–18 000 ja opioidien 13 000–15 000 henkilöä. Vuoden 2013 päihdehuollon ja huumehoidon asiakkaista suurin osa oli miehiä, eli noin 68 %. Suurin osa oli 14–34-vuotiaita. Yleistä heille oli päihteiden sekakäyttö. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan 59 prosentilla huumehoitoon hakeutuneista, ensisijainen ongelmahuume oli opioidit. Väärinkäytetyin opioidi oli buprenorfiini, jota käytetään myös korvaushoitolääkkeenä. Suomessa eniten käytetty päihde on kuitenkin edelleen alkoholi. (Nurmi & Rönkä 2018, 3).

Huumeiden ongelmakäyttö on yhteiskunnallisena ja laajempaan ongelmana melko tuore asia. Huumeiden käyttäjät ovat pääasiassa nuoria ja syrjäytyneitä monella eri osa-alueella. (Varjonen 2014, 6, 48.) Päihdehuollon Pompidou-tietokannan huumehoidon tiedonkeruuseen osallistui vuonna 2017 yli 2000 asiakasta. Heidän keski-ikänsä oli 34 vuotta ja ikämediaani 33 vuotta. Asiakkaista joka kymmenes oli asunnoton. Asiakkaista 63 prosenttia asui yksin ja 23 prosenttia asui puolisonsa kanssa. (Nurmi & Rönkä 2018, 3.)

2.5 Rikollisuus

Rikosseuraamuslaitoksen vuoden 2017 tilastollisen vuosikertomuksen mukaan vankien keskimääräinen päivittäinen keskimäärä on laskenut 2000-luvun puolivälistä lähtien. Vuonna 2017 vankeja oli noin 3035 ja se oli 3 % pienempi määrä kuin edellisvuonna. 2010-luvulla henkirikoksista tuomittujen määrä kasvoi 20 prosentista 24 prosenttiin. Vankiloista vapautui vuonna 2017 yhteensä 5 576 vankia. Vankeusvankeja vapautui yhteensä 3 198, sakkovankeja 1 246 ja tutkintavankeja 1 132. Vankeusvankien suorittaman ajan keskipituus oli 11,3 kuukautta. Vapautuneista vankeusvangeista 1 224 eli vajaa 40 prosenttia suoritti rangaistusta enimmillään kolme kuukautta. Noin neljännes vangeista on tuomittu varkauksista, ryöstöistä, sekä muista omaisuusrikoksista. (Rikosseuraamuslaitos. Tilastollinen vuosikirja 2017, 13–15.)

Etsivän työn kautta Steppi-hankkeeseen on ohjautunut yhdyskuntaseuraamuksen kautta asiakkaita. Yhdyskuntaseuraamusasiakkaat ovat vaikeasti työllistyviä ja heidän työttömyysprosentti on suuri. Suurin osa heistä oli miehiä, vain 11 prosenttia heistä oli naisia vuonna 2017. Noin puolet yhdyskuntaseuraamusasiakkaista on työttömänä. Alle 21-vuotiaita yhdyskuntaseuraamusasiakkaista oli viidennes vuonna 2017. Yhdyskuntaseuraamuksen asiakasmäärät ovat kuitenkin laskusuunnassa. (Rikosseuraamuslaitos. Tilastollinen vuosikirja 2017, 21–27.)

Huumausainerikollisuus tilastojen mukaan kasvoi 1990-luvulla. Myös huumeiden käyttöön liittyvä oheisrikollisuus, kuten omaisuusrikollisuus, sekä huumeiden aiheuttamat liikennejuopumukset, lisääntyivät 1990-luvulla. Vuonna 2013 kirjattiin noin 23 000 huumausainerikosta. Poliisin tietojen mukaan aikaisemmin ei-ammattimainen huumausainerikollisuus on ammattimaistunut viime vuosina. Rikollisilla moottoripyöräjengeillä on suuri osuus toiminnan pyörittämisestä. Huumausainekaupasta on tullut ammattirikollisten puuhaa, ja rikollisuuden muodot ovat monimuotoistuneet. Kannabistakavarikkojen määrä on myös lisääntynyt ja vuonna 2013 takavarikoitiin 23 000 kannabis-kasvia. (Varjonen 2014,105–106.)

3 RATKAISUJA SYRJÄYTYMISEEN

3.1 Yhteisöllisyyden ja osallisuuden merkitys osana syrjäytymisen ehkäisyä

Osallisuus on tärkeä osa yhteisöllisyyttä. Jokainen ihminen tarvitsee kokemuksen kuulumisesta johonkin yhteisöön tai ryhmään. Usein työkyvyttömyys aiheuttaa yksinäisyyttä ja häpeää. Osallisuus jäsennetään dynaamiseksi prosessiksi, jossa yksilöiden ja ryhmien osallisuus yhteiskuntaan ja yhteisöihin vahvistuvat. Osallisuus on kokemuksellinen käsite, joka kytkeytyy yksilön elämäntapaan, elinoloihin, yhteiskunnan rakenteisiin, harjoitettuun politiikkaan, sekä yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan välisiin suhteisiin (Mäntynen & Hiilamo 2018, 18–19.)

Euroopan unionin ja Suomen hallituksen yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi köyhyyden, sekä syrjäytymisen kitkemiseksi ja ehkäisemiseksi, on asetettu osallisuuden edistäminen. Osallisuus on huomioitu kansallisissa ohjelmissa merkittäväksi tekijäksi hyvinvoinnille. Osallisuus on olla osallinen jotain yhteisöä ja kokea yhteenkuuluvuutta siihen. Yhteiskunnassa se tarkoittaa mahdollisuutta saada asunto, koulutus, olla osallisena sosiaalisiin suhteisiin, sekä olla terve. Osallisuus voidaan jakaa kolmeen eri ulottuvuuteen: Riittävä toimeentulo sekä terveys, toiminnallinen osallisuus, sekä yhteisöihin kuuluminen. Sosiaalisilla suhteilla on suuri merkitys terveyteen. Työelämän ulkopuolelle jäämisellä on negatiiviset vaikutukset ja siitä seuraa riski syrjäytyä. (THL. Osallisuus.)

Yhteisöllisyys voidaan käsittää tavoitteena ja oppina tietynlaisesta vuorovaikutustavasta. Kun joukko ihmisiä pyrkii järjestämään elämänsä tämän idean mukaisesti, kysymyksessä on yhteisöllistyminen. (Kansalaisyhteiskunta. Sosiaalinen pääoma ja yhteisöllisyys.) Yhteisöllisyyttä on hankala määrittellä, koska se ilmenee eri tavoin eri tilanteissa ja kulttuureissa. Yhteisöllisyys liitetään yhteisöihin, eli ryhmiin. Yhteisöllisyys on jotain mitä joku kokee, se myös hankaloittaa sen määrittelyä. Yhteisöllisyydellä viitataan sosiaalisen vuorovaikutuksen ominaisuuksiin, toimintaperiaatteisiin ja tapoihin. Yhteisöllisyyden tunne on ryhmän jäsenten keskinäinen yhteen kuulumisen tunne ja tunne toisten tärkeydestä itselle. Yhteisöllisyydessä sitoudutaan ajatukseen siitä, että yhdessä jäsenten tarpeet tulevat tyydytytyiksi. Yhteisöllisyys siis perustuu sitoutumiseen ja tunteisiin. Huomioitavaa on kuitenkin, että kaikki yhteisöt eivät ole yhteisöllisiä. Yhteisöllisyys rakennetaan ja se rakentuu. (Koivula 2010, 22–23.)

Helsingin Diakonissalaitoksen hankkeissa ja kehittämistyössä tärkeinä pidetään osallisuutta ja toimijuutta. Hoiva Oy kehittää valtakunnallisesti jatkuvasti uusia malleja. Steppi-hankkeessa, kuten muissa hankkeissa korostuvat aktiivisuus, kokemusasiantuntijuus, sekä yhteistuotannollisuus. (Hoiva. Kunta-asiakkaille. Päihde- ja mielenterveyspalvelut. Kehittäminen.) Yhteistuotannollisuudessa ihminen nähdään voimavarana. Yhteistuotannollisuudessa ammattilaisen ja käyttäjän mielipiteet kohtaavat ja niiden avulla etsitään parasta tapaa edetä. Yhteistuotannollisuudessa käydään aktiivista dialogia. Tärkeää on tasa-arvoisuus ja vastavuoroisuus. Jokaisen työpanosta pidetään arvokkaana. (Hannus & Soivio 2015, 8.)

3.2 Yhteisöhoito

Yhteisöhoidossa opitaan yhdessä elämisen ja itsensä hoitamisen taitoja yhteisöllisesti. Keskeistä on asiakkaiden ja henkilökunnan muodostama yhteisö, jossa asiakkaat hoitavat yhteisöä ja yhteisö hoitaa asiakkaita. Terapeuttisessa yhteisössä on tarkka hoito-ohjelma ja yhteisöhoitoa käytetään menetelmänä sekä avo-että laitoshoidossa. (Päihdelinkki, yhteisöhoito.) Kari Murto on kirjassaan, *Prosessin johtaminen - Kohti prosessikeskeistä työyhteisön kehittämistä*, jakanut yhteisön kehityksen neljään kehitystasoon: Hajanainen yhteisö vailla yhteisiä normeja ja tavoitteita, ulkonaisesti yhtenäinen yhteisö, sosiaalinen yhteisö ja yhteisökasvatuksellinen yhteisö. (Murto 2001, 117.)

Arja Loukola kuvailee terapeuttista yhteisöhoitoa artikkelissaan, ”Terapeuttinen yhteisöhoito päihdeäidin tukena”, koko yhteisön tietoista käyttämistä hoidollisten, kuntoutuksellisten ja kasvatuksellisten tavoitteiden toteuttamiseksi. Yhteisöhoito, yhteisökasvatus, ja terapeuttinen yhteisöhoito voidaan myös määritellä synonyymeiksi. Yhteisöhoito on kasvatus- ja hoitomenetelmä, jossa kaikki yhteisön resurssit suunnataan kohti uutta käyttäytymistä. (Loukola 2003, 32.) Steppi-hankkeessa toimitaan laajennetussa työyhteisössä, jossa asiakkaiden ja työntekijöiden lisäksi vapaaehtoiset, vertaiset, kokemusasiantuntijat, opiskelijat, omaiset ja läheiset toimivat yhdessä. ViaDia Pirkanmaan työntekijät, sekä muiden yhteistyötahojen, sekä asiakkaiden hoitotahojen työntekijät ovat osa hankkeen välillistä kohderyhmää. Tämä mahdollistaa uuden toimintatavan leviämisen, sekä sosiaalisen etäisyyden vähenemisen eri ihmisryhmien välillä.

3.3 Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalinen kuntoutus vahvistaa sosiaalista toimintakykyä, edistää osallisuutta ja torjua syrjäytymistä. Sosiaalinen kuntoutus on yksi vuoden 2015 voimaan tulleista sosiaalihuoltolain palveluista. Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea syrjäytymisen ehkäisemiseksi, osallisuuden edistämiseksi ja sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi. (THL. Sosiaalinen kuntoutus). Sosiaalinen kuntoutus tarkoittaa kuntoutusta, jossa tuetaan syrjäytyneiden henkilöiden paluuta yhteiskunnalliseen osallisuuteen. Sosiaalisella kuntoutuksella vahvistetaan sosiaalisia vuorovaikutussuhteita ja niiden edellytyksiä, sekä vahvistetaan sosiaalista toimintakykyä. (Kuntoutusportti. Sosiaalinen kuntoutus.) Steppi-hanke ei ole sosiaalista kuntoutusta, koska hanke ei voi olla sosiaalista kuntoutusta. Steppi-hanke kuitenkin muistuttaa sosiaalista kuntoutusta. (Steppi-hankkeen työntekijöiden haastattelu 2018.)

Sosiaalihuoltolain § 17:ssä sanotaan:

§ 17 Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu:

- 1) sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen;
- 2) kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen;
- 3) valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan;
- 4) ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin;
- 5) muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet.

Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä.

3.4 Kuntouttava työtoiminta ja aktiivimalli

Kuntouttava työtoiminta on työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavalle henkilölle tarkoitettu lakisääteinen aktivointitoimi, jonka tavoitteena on vahvistaa osallistujien elämänhallintaa ja työllistymismahdollisuuksia (STM 2017).

Tutkimuksissa kuntouttavasta työtoiminnasta on havaittu olleen myönteisiä hyvinvointivaikutuksia, kuten säännöllinen elämänrytmi, sosiaalinen tuki, itsetunnon vahvistuminen ja aktivoituminen. Työllistymiseen sillä ei ole kuitenkaan ollut suurta vaikutusta. (Mäntynevä & Hiilamo, 19.) Sosiaalista kuntoutusta ja kuntouttavaa työtoimintaa on vaikeaa erottaa toisistaan. Kuntouttava työtoiminta kuitenkin usein nähdään osana sosiaalista kuntoutusta. (THL. Sosiaalinen kuntoutus käytännössä.)

Kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään 3–24 kuukauden mittaiseksi jaksoksi kerrallaan. Jakson aikana henkilön tulee osallistua kuntouttavaan työtoimintaan vähintään yhden ja enintään neljän päivän aikana kalenteriviikossa. Yhden päivän aikana kuntouttavan työtoiminnan tulee kestää vähintään neljä tuntia. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189 § 6) Kyseessä on varsin vakiintunut kunnan ja työvoimaviranomaisen yhteistoimintamuoto. Laki kuntouttavasta työtoiminnasta on ollut voimassa vuodesta 2001 alkaen ja matkan varrella siihen on tehty muutoksia. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2001.)

1 §:n mukaisesti lain tarkoituksena on parantaa työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavan henkilön edellytyksiä työllistyä avoimilla työmarkkinoilla sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua koulutukseen tai työ- ja elinkeinoviranomaisten tarjoamaan julkiseen työvoimapalveluun. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2001.)

2 § mukaan toimintaan kuuluu kiinteästi aktivointisuunnitelman laatiminen. Sen laativat työ- ja elinkeinotoimisto ja kunta yhdessä henkilön kanssa. Ohjelmassa mukana olevalle maksetaan kulukorvauksia sekä pientä toimintarahaa. Valtio puolestaan tukee taloudellisesti kuntaa näiden maksujen osalta. Henkilön on osallistuttava kuntouttavaan työtoimintaan. Kieltäytyminen osallistumisesta johtaa työmarkkinatuen ja työttömyyskorvauksen määräaikaiseen tai osittaiseen menettämiseen (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2001.)

Laki työttömyysturvan aktiivimallista tuli voimaan 1.1.2018. (2002/1290). Aktiivimallilla tarkoitetaan sitä, että työttömän työnhakijan on täytettävä aktiivisuusedellytys 65 päivän tarkastelujakson aikana. Mikäli aktiivisuus ei täyty, pienennetään työttömyyskorvauksesta 4,65 prosenttia. Työttömyysetuuden ennallaan säilyttääkseen, on tehtävä 18 tuntia palkkatyötä, ansaittava yritystoiminnassa vähintään 23 prosenttia yrittäjän työssäoloa vaaditusta kuukausiansiosta, tai oltava viisi päivää TE-palveluiden työllistymistä edistävässä palvelussa. (Te-palvelut, Aktiivimallin usein kysytyt kysymykset.) Kuntouttava työtoiminta on matalan kynnyksen työtoimintaa vaativampaa ja sitovampaa toimintaa. (Työntekijöiden haastattelu 2018).

3.5 Kestävä kehitys

Kestävä kehitys tarkoittaa jatkuvaa, ohjattua muutosta yhteiskunnassa, jossa turvataan nykyisille ja tuleville sukupolville hyvän elämisen mahdollisuudet. (Kestävä kehitys. Lähestymistapoja i.a.). Kestävä kehitys laajasti sisältää kolme toiminnallista ulottuvuutta: Ekologisesti kestävä kehitys, yhteiskunnallisesti kestävä kehitys ja ihmisen henkisesti uudistuvan kehitys. Ekologisesti kestävässä kehityksessä turvataan luonnon monimuotoisuuden säilyminen. Aineellinen ja taloudellinen toiminta suhteutetaan maapallon luonnonvaroihin ja luonnon sietokykyyn. Yhteiskunnallisesti kestävässä kehityksessä turvataan kaikille ihmisille yhdenvertaiset oikeudet ja mahdollisuudet tasavertaiseen osallistumiseen ja vastuunottamiseen. Henkisesti uudistuvassa kehityksessä mahdollistetaan vapaa henkinen toiminta, eettinen kasvu, sekä kulttuurien moninaisuuden säilyminen tulevaisuudessa. (Malaska 1994.)

Vuonna 2015 YK:n jäsenmaat sopivat New Yorkissa järjestetyssä huippukokouksessa kestävä kehityksen tavoitteista ja toimintaohjelmasta. Nämä ohjaavat kestävä kehityksen edistämiseksi tehtävää työtä vuoteen 2030 saakka. Vuonna 2016 astui voimaan kestävä kehityksen tavoitteet. Näitä tavoitteita on 17. Kestävä kehityksen tavoiteohjelman mukaisesti pyritään äärimmäisen köyhyyden poistamiseen, sekä kehitykseen, jossa luonto ja ihminen otetaan tasapuolisesti huomioon. Kestävä kehityksen tavoitteet voidaan jaotella viiteen eri kokonaisuuteen: rauha, yhteistyö, ihmiset, planeetta, sekä hyvinvointi. (Yhdistyneet kansakunnat. Kestävä kehityksen tavoitteet.) Steppi-hankkeen tavoitteet ovat yhteneväisiä Tampereen kaupungin kestävä kehityksen suuntaviivojen kanssa.

4 STEPPI- HANKKEEN TAUSTA JA TOIMIJOIDEN ESITTELYT

4.1 Tausta

Steppi-hanke on suunnattu työelämän ulkopuolella oleville huume- ja asumispalveluiden, leipäjonojen ja rikosseuraamuslaitoksen asiakkaille. Tavoitteena on löytää ratkaisuja heikoimmassa asemassa ja syrjäytymisvaarassa olevien asiakkaiden toiminta-, opiskelu- ja työkyvyn lisäämiseksi. (Diakonissalaitoksen Hoiva Oy, Steppi- hanke).

Steppi- hankkeessa järjestetään matalan kynnyksen työtoimintaa vaikeasti työllistyville polkuna työ- ja opiskeluelämään, mikä liittyy muun muassa hävikkiruoan hyödyntämiseen. Työtoimintoina ovat hävikkielintarvikkeiden hankkiminen, keittiö- ja ruokalatyö, kiinteistöhuolto, kirpputoritoiminta ja siivous. Osallistujat saavat päivittäin ilmaisen aterian. Hankkeen päätavoitteena on parantunut työ- ja toimintakyky. (Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Oy, Steppi-hanke.) Steppi-hankkeen ideana on osallistaa asumis- ja päihdepalveluiden asiakkaat työtoimintaan, joka samalla herättää sisäistä motivoitumista kohti päihdeettömyyttä ja kuntoutumista. Päihde- ja asumispalveluasiakkaiden toiminta mahdollistuu ruoka-avun kontekstissa, jossa hävikkiruua tehdään edullista ja kestävästi tuotettua ruokaa asiakkaille, sekä muille kaupunkilaisille. Vuorovaikutus muiden asiakkaiden ja työntekijöiden on osa kuntoutumista.

Osatavoitteita ovat:

Kestävään kehitykseen perustuvan matalan kynnyksen työtoiminnan kehittäminen niin, että sieltä löytyy polkuja opiskelu- ja työelämään.

Vaikeasti työllistyvien osallisuuden, toiminta-, opiskelu- ja työkyvyn koheneminen sekä koulutus ja työllistymispoluille eteneminen.

Kestävään kehitykseen perustuvan toimintamallin kuvaaminen, juurruttaminen ja levittäminen alueellisesti ja valtakunnallisesti. (Diakonissalaitoksen Hoiva Oy, Steppi-hanke.)

4.2 Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Oy & Abnoy Oy

Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Osakeyhtiö toteuttaa Steppi- hanketta Abnoy Osakeyhtiön kanssa. Hoiva Oy on päätoteuttaja ja Abnoy Oy on osatoteuttaja. Hoiva Oy on Helsingin Diakonissalaitoksen tytäryhtiö. Helsingin Diakonissalaitos perustettiin vuonna 1867. Se oli aluksi kulkusairaala jonka toiminta laajeni ja Diakonissalaitos alkoi myöhemmin kouluttaa diakonissoja. Diakonissalaitoksen Hoiva Oy perustettiin vuonna 2004, kun Helsingin Diakonissalaitoksen säätiön Diacor osakeyhtiön terveystalveluiden sisätautien vuodeosasto ja vanhustyön kotihoito siirrettiin yhtiölle, joka oli perustettu. Säätiön hoivakodit siirtyivät myös yhtiölle, sekä myöhemmin Diakonissalaitoksen asumis- ja päihdepalvelut vuonna 2016. (Hoiva. Meistä.)

Abnoy Oy on Nauha Ry:n perustama osakeyhtiö, joka toimii lastensuojelun, päihdekuntoutuksen, asumis- ja maahanmuuttajapalveluiden toimialueilla. (Hankehakemus 2017; Abnoy.) Nauha ry on aikaisemmalta nimeltään Pirkanmaan Sininauha ry. Pirkanmaan Sininauhalla (entinen Tampereen Sininauha ry) on lähes 60-vuotiaat juuret. Yhdistys perustettiin vuonna 1961 Tampereella. (Koivujärvi 2011, 14.)

4.3 Päihdepalveluyksikkö Breikki ja ViaDia ry

Tampereen kaupunki kilpailutti huume- ja huumehoidon vuonna 2016. Kilpailutuksen seurauksena huume- ja huumehoidon avopalveluita toteuttaa kaksi eri palveluntuottajaa. Nämä kaksi paikkaa kulkevat nimellä Päihde- ja huumehoidon avopalveluyksikkö Breikki, Tampere ja A-klinikka Oy:n Huume- ja huumehoidon avopalvelut Tampere (entinen Jeesi). Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Oy:n päihde- ja huumehoidon avopalveluyksikkö Breikki tarjoaa tuettua ja intensiivistä huume- ja korvaushoitoa, hoidontarpeen arviointia sekä sosiaali- ja terveystalvelu- ja neuvontaa asiakkaalle maksuttomasti. Terveystalvelu- ja neuvontaan ja avo- ja arviointiin voi hakeutua ilman lähetettä. (Hoiva Oy. Kunta-asiakkaille.) A-klinikka Oy:n Huume- ja huumehoidon avopalvelut Tampere järjestää samoja palveluja, mutta sillä on eri palveluntuottaja. (A-klinikka. Huume- ja huumehoidon avopalvelut Tampere.)

Steppi-hanke ja Breikki tekevät tiivistä yhteistyötä. Päihde- ja huumehoidon avopalveluyksikkö Breikin kautta hankkeeseen ohjautuu asiakkaita. Stepin työntekijät kertovat asiakkaille Steppi-hankkeesta ja ovat tavattavissa kasvotusten päihde- ja huumehoidon avopalveluyksikkö Breikissä säännöllisesti.

Stepin työntekijät ovat tehneet hävikkiruoka-aamiaisia työtoimintana Breikin asiakkaiden kanssa. Stepin työntekijät ovat osallistuneet erilaisten retkien organisointiin ja olleet mukana. Stepin henkilökunta on tukenut Stepin ja Breikin yhteisiä asiakkaita vastuutehtävissään, esimerkiksi asiakasedustajina. Stepin henkilökunta on ollut myös tarvittaessa tarjoamassa omia näkökulmiaan asiakkaiden suuntautuessa jatkoluille. (Henkilökohtainen tiedonanto 22.3.2019.)

Opioidikorvaushoito on lääkkeellistä hoitoa opioideista riippuvaisille käyttäen apuna buprenorfiinia tai metadonia sisältäviä lääkevalmisteita. Siihen kuuluu myös psykososiaalista kuntoutusta. (Rovaniemen Mielenterveys- ja päihdepalvelut & A-klinikka). Riippuvuuteen kuuluu fysiologisen riippuvuuden lisäksi pakonomainen riippuvuuskäyttäytyminen. Opioidikorvaushoitoa on järjestetty Suomessa jo yli 20 vuotta. Vuoden 2012 tilaston mukaan Suomessa opioidien ongelmakäyttäjien määräksi arvioitiin noin 13000–15 000. Lääkkeellisessä vieroitus- ja korvaushoidossa olevien määrä kasvoi kolmanneksen vuoden 2011 vuoteen 2015. Vuoden 2015 lomake- kyselytutkimuksessa kuntouttavassa korvaushoidossa potilaista oli 64 % ja haittoja vähentävässä korvaushoidossa 28 %. (Partanen ym. 2017.)

Avohoidossa hyödynnetään Kukaan ei putoa-mallia. Mallissa on neljä palvelukokonaisuutta: Aloitusjakso sisältää suonensisäisiä huumeita-käyttävien sosiaali- ja terveysneuvonnan sekä huumehoidon avoarvion, hoitosuhteeseen pohjautuvat tuetun ja intensiivisen avohoidon jaksot, sekä seurantajakso. Terveysneuvonnassa tärkeää on ihmisen huumehaittojen vähentyminen yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista sekä elämänlaadun parantuminen. Arvioinnissa on tärkeää motivoida asiakasta omaan hoitamiseen, sekä poistetaan esteitä hoidolle. Tuetulla ja intensiivijaksolla asiakkaalla on omahoitaja ja hän saa yhteisohoidon viitekehystenä toteutettua psykososiaalista tukea. Seurantavaiheessa ja asiakas on siirtynyt muihin terveystaloihin esim. terveyskeskukseen, mutta hänen psykososiaalinen hoitonsa jatkuu päihdeyksikössä yksilöllisen suunnitelman mukaisesti (Ala-Heikkilä 2017; Arramies 2018; Henkilökohtainen tiedonanto 10.3.2019.)

ViaDia ry on Suomen Vapaakirkon arvoihin perustuva valtakunnallinen hyväntekeväisyys- ja diakoniatyön järjestö, jonka tehtävänä on lievittää aineellista, henkistä, ja hengellistä eriarvoisuutta Suomessa. Suomen Vapaakirkko on puolestaan herätysliike, joka

on vaikuttanut Suomessa jo 120 vuotta. Vuonna 2016 Suomen Vapaakirkkoon kuului jäsenenä 15 000 henkilöä. ViaDia ry on perustettu vuonna 1936, jolloin se toimi nimellä Kristillinen raittiusliitto ry. Vuonna 2007 Kristillinen raittiusliitto ja Sosiaalilähetys ry yhdistyivät ja muuttivat nimensä ViaDia ry:ksi. ViaDia:n työ tapahtuu paikallisyhdistysten kautta, jotka toimivat vapaaseurakuntien alaisuudessa. (Suomen Vapaakirkko. Yleistä; ViaDia. Yleistä ViaDiasta.) ViaDia Pirkanmaa ry:n tiloissa Tampereella on toteutunut ja toteutuu Steppi-hanke, kuntouttavaa työtoimintaa, työkokeiluja ja palkkatuella olevien henkilöiden työntekoa. ViaDian tilat sijaitsevat Tampereen Vapaakirkon yhteydessä, Puutarhakatu 17:ssä. (ViaDia. Pirkanmaa.)

5 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA PROSESSIN KUVAUS

5.1 Tutkimuskysymys ja tavoitteet opinnäytetyölle

Haastattelemalla avoimessa ja puolistrukturoidussa haastattelussa Steppi- hankkeen ja päihdepalveluyksikkö Breikin henkilökuntaa, haluan tarkastella ja saada vastauksia tutkimuskysymykseen:

Millä tavoin työntekijät arvioivat hankkeen merkitystä ja sen tulosten hyödynnettävyyttä ammatillisessa toiminnassa?

Halusin tehdä opinnäytetyön päihde-mielenterveys teeman ympärille, koska lähdin opiskelemaan sosionomi-diakoniksi juuri kiinnostuksesta päihde-ja mielenterveystematiikkaa kohtaan. Vapaakirkon toiminta on minulle erittäin tuttua ja tiesin myös ViaDia Pirkanmaan olemassaolosta. Tunsin ViaDia Pirkanmaan työntekijän ja kysyin hänen kautta opinnäyteaihetta, joka kiinnostaisi minua. Kävin tutustumassa Steppi-hankkeeseen Tampereen ViaDian tiloissa ja juttelin Stepin toisen työntekijän kanssa.

Myöhemmin pääsin myös osallistumaan Steppi- hankkeen itsenäisyyspäivä-juhlaan. Itsenäisyyspäivä- juhlassa sain tutustua hankkeen osallistujiin ja keskustella Stepistä heidän kanssaan. Steppi-hanke opinnäytetyön aiheenani yhdistyi mielenkiintoni päihdekuntoutusta, diakoniatyötä ja matalan kynnyksen työtoimintaa kohtaan. Tutkimusluvan saadakseni minun on pitänyt kirjoittaa opinnäytesuunnitelma Helsingin Diakonissalaitoksen eettiselle toimikunnalle. Tutkimusluvan saatuaani pystyin aloittamaan työntekijöiden haastattelut. Tutkimukseni rajautui henkilökunnan haastattelemiseen, jotta työssä olisi selkeä näkökulma. Opinnäytetyö sai ison sysäyksen eteenpäin, tutkimusluvan varmistuksessa. Ennen tutkimusluvan saamista oli vaikeaa lähteä kunnolla liikkeelle, koska ei ole mahdollista päästä tekemään tutkimusta ja haastattelemaan työntekijöitä.

5.2 Haastattelu menetelmänä

Haastattelu on menetelmä, jossa kaksi tai useampi henkilö viestii keskenään. Haastattelu perustuu kielen käyttöön ja se muodostuu ihmisten sanoista ja niiden kielellisestä tulkinnasta ja merkityksistä. Haastatteluun osallistuvat henkilöt voidaan nähdä sanomien lähettäjänä ja vastaanottajina. Haastattelijan tehtävänä on selvittää miten haastateltavan asian-tilan tai objektin merkitykset rakentuvat. Haastattelussa luodaan myös uusia ja yhteisiä merkityksiä. Yhteisrakentamisen käsitettä voidaan soveltaa haastattelutilanteeseen. Haastattelutilanteessa tämä tarkoittaa sitä, että haastatteluvastaus heijastaa haastattelijan läsnäoloa ja hänen tapaansa kysyä asioita, samaten kuin edeltäviä vastauksia ja kysymyksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48–49.)

Haastattelutyypit jaetaan puolistrukturoituun, strukturoituun, teemahaastatteluun ja avoimeen haastatteluun. Strukturoidussa haastattelussa haastattelukysymykset ovat hyvin tarkkaan rajattuja ja ennakkoon määriteltyjä. Avoimessa haastattelussa vain aihealue on ennakkoon määrätty. Puolistrukturoidussa haastattelussa on avoimia kysymyksiä. Teemahaastattelussa on ennakkoon määritellyt teemat yhdessä haastateltavien kanssa. Avoimessa haastattelussa keskustellaan etukäteen valitusta aihealueesta. (Kananen 2008, 73.)

Oma haastattelutyypini oli puolistrukturoidun ja avoimen haastattelun välimuoto. Olin myös etukäteen lähettänyt Stepin henkilökunnalle haastattelukysymykset, koska he olivat niitä pyytäneet. Haastattelukysymyksiä oli yhteensä yksitoista (11). Steppi-hankkeen henkilökunnalle kysymyksiä oli yhteensä kahdeksan (8) ja päihdepalveluyksikkö Breikin henkilökunnalle kysymyksiä oli kolme (3). Haastattelukysymykset löytyvät opinnäytetyön liitteistä. Halusin kysyä hyvinvointiin ja Steppi-hankkeen vaikutuksiin liittyviä kysymyksiä, koska olin Stepin itsenäisyyspäivä-juhlassa jo saanut osviittaa siitä, miten hanke oli vaikuttanut osallistujien elämiin. Alkuperäisenä tarkoituksena oli haastatella osanottajia, mutta suuren työmäärän vuoksi aihe rajautui työntekijöihin. Haastattelu oli luontevin tapa saada tietoa Steppi-hankkeesta ja sen merkityksistä työntekijöille ja heidän asiakkailleen. Havainnointi olisi ollut vaikea toteuttaa, siksi päädyin haastatteluun.

Kysyin työntekijöiltä Stepin tuomista vaikutuksista osallistujien elämiin, koska halusin saada selvittää mitä muutoksia työntekijät olivat nähneet osallistujien elämässä. Vaikka

hanke ei ollut ohi haastatteluja tehtäessä, työntekijöillä oli jo syntynyt kuva mitä hanke oli tuonut tullessaan. Breikin henkilökunnan haastattelut toivat hiukan eri näkökulman vastauksiin, koska he katsoivat hanketta etäämmältä. Halusin selvittää, miksi työntekijät olivat ohjanneet hankkeeseen asiakkaitaan ja mitä vaikutuksia he olivat nähneet asiakkaissaan, jotka olivat osallistuneet hankkeeseen. Yhteistyöhön liittyvä kysymys mahdollisti haastateltaville kertoa yleisesti näkemyksiään Breikin ja Steppi-hankkeen välisestä yhteistyöstä.

Aluksi tallensin vastaukset puhelimelta tietokoneelle, jotta ne säilyisivät turvassa, jos puhelimelle tapahtuisi jotain. Litteroin haastattelujen vastaukset lyhyesti, omin sanoin, jättäen pois epäolennaisen. Kirjoittaessa tekstiä tuloslukuun, avasin äänitiedostot ja tarkistin, että olen kirjoittanut asiat muistiin oikein. Jaoin haastatteluvastauksia teemoihin tutkimuskysymyksen ja haastattelukysymysten mukaisesti. Breikin ja Stepin henkilökunnilla oli samanlaisia tai tyyppisiä vastauksia, joita jaottelin sopiviin kohtiin tulokappaleissa. Johtopäätöksissä yhdistän teoriaa ja omia johtopäätöksiäni Stepin mahdollisuuksista ammatillisessa käytössä.

5.3 Menetelmät ja eettisyys

Haastattelin Steppi-hankkeen ja Breikin henkilökuntaa avoimessa haastattelussa. Stepin henkilökunnan työntekijöitä haastattelin yhdessä. Sain varattua seurakuntien talosta rauhallisen tilan marraskuussa 2018. Breikin henkilökunnasta haastattelin kolmea Breikin työntekijää Breikki- päihdepalveluksikön omissa tiloissa. Haastattelin yksilöhaastatteluina Breikin henkilökuntaa, vaikka olin varautunut myös ryhmähaastatteluun, mikäli aika ei riittäisi yksilöhaastatteluille. Haastattelukysymykset sekä Stepin, että Breikin työntekijöille ovat liitteessä opinnäytetyön lopussa. Opinnäytetyössäni olen huomionut vaitiolovelvollisuuden, eikä työssäni käy ilmi kenenkään työntekijän henkilöllisyys. Työn valmistuttua hävitän kaiken kirjallisen ja suullisen haastattelumateriaalin.

Vuoden 2009 tutkimuseettisen lautakunnan (Tenk 2009) ihmistieteiden eettiset periaatteet on jaoteltu kolmeen osa-alueeseen, joita ovat: tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, yksityisyys, tietosuoja, sekä vahingoittamisen välttäminen. Haastateltava voi halutessaan kieltäytyä vastaamasta hänelle esitettyihin kysymyksiin. Aineiston

keräys ja analysointi sisältävät henkilötietoja. Haastatteluaineistoa koskeva laki on henkilötietolaki (1999/523). Kun halutaan häivyttää haastateltujen henkilötiedot, puhutaan anonymisoinnista. Anonyymi haastattelu-materiaali on silloin, kun haastateltavan tunnusomaiset piirteet on häivytetty. (Hyvärinen, Nikander, Ruusuvoori 2017, 416- 419.)

Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyön prosessissa käytössä on Osallistuvan ja tutkivan kehittämisen opas. Oppaassa käydään läpi eettiset periaatteet tutkivassa ja kehittävässä työssä. Opinnäytteen tekijä noudattaa Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman tutkimuseettisen lautakunnan laatimaa ohjeistusta hyvästä tieteellisestä käytännöstä. (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Osallistuvan ja tutkivan kehittämisen opas. Eettiset periaatteet tutkivassa ja kehittävässä työssä.)

6 HYÖDENNETTÄVYYS AMMATILISESTI JATKOSSA

6.1 Erilaisia työmuotoja

Steppi- hankkeessa on tehty monenlaista. Hanke on muotoutunut hankkeen edetessä. Valmistamallia ei ole ollut hankkeen alkaessa. Steppi- hankkeeseen on tultu muun muassa päihdepalveluyksikkö Breikin kautta tai kävelemällä ovesta sisään. Varsinaista lähettävää tahoja hankkeelle ei ole ollut. Asiakkaat ovat voineet kokeilla, sopiiko Steppi-hanke heille ja sitoutumista kolmeksi kuukaudeksi ei ole vaadittu. Steppi- hankkeen työntekijät eivät ole tehneet puolesta, vaan omien sanojensa mukaan ”pitäneet kädestä kiinni”.

Hankkeen myötä asiakkaat ovat päässeet autettavista auttajiksi. Tampereen evankelisluuterilaisten seurakuntien kanssa yhteistyötä on diakoniatyö – ja yhteiskuntavastuun alaisissa työmuodoissa. Asiakkaat ovat päässeet itse auttajiksi erilaisissa pop-up-työtehtävissä. Keskeistä on ollut se, että asiakas on ollut niin sanottujen tavallisten ihmisten ja työyhteisöjen parissa, ei päihdepalveluissa. Iso asia on ollut myös se, että on seurakuntien kautta on saatu yhteistyö ruokapankin kanssa, josta toimitetaan Breikkiin hävikkiruokaa asiakkaille. Tästä ovat hyötäneet myös terveysneuvonnan asiakkaat, jotka eivät ole muiden palvelujen piirissä.

Asiakkaat olivat ottaneet vastuuta OK-hankkeessa ja Breikillä, esimerkiksi aloittajien ryhmän vetämisestä. Ryhmävalmennukset oli suunniteltu vertaisohjaajien kanssa. Asiakas on saanut vaikuttaa kaikkeen. Hankkeessa on leivottu paljon. Hävikkiruoka-aamiaisia on tehty Breikillä. ViaDialla oli ollut keittiövalmennusta ohjaajien johdolla sekä Stepin matalan kynnyksen väelle, että ViaDian kuntouttavan työtoiminnan asiakkaille. Breikin yhteisössä on pelattu pelejä ja rakennettu omaa peliä Breikille, mikä on ollut työtehtävä. Stepin työntekijät ovat olleet kehittämässä Breikin yhteisöä ja ovat olleet luomassa kunnioittavan keskustelun kulttuuria Breikille ja Breikillä olevien opiskelijoiden palautteen perusteella on huomattu kuinka hyvin se on alkanut toimia. Työntekijöiden mukaan hankkeet etenevät sykleinä, välillä on ollut enemmän jotain tekemistä, välillä jotain toista. Viikkorutiinit hankkeessa ovat säilyneet kaiken aikaa samoina.

6.2 Vaikutukset osallistujien hyvinvointiin ja onnistumiset

Haastattelujen selkeänä tuloksena voisi todeta, että Stepillä on hyvinvointia tukevia vaikutuksia. Osallistujien arki oli rytmittynyt, hygienia parantunut ja huumausaineiden oheiskäyttö vähentynyt. Arjen säännöllisyys oli keskeinen ja tärkeä osa hyvinvoinnin lisääntymistä kaikkien työntekijöiden vastauksissa. Kesällä oli käyty siivoamassa uimaran-toja ja tällä oli vaikutusta myös fyysiseen hyvinvointiin. Matala kynnyks oli mahdollista- nut helpon etenemisen hankkeen pariin. Breikki-henkilökunnan mielestä Steppiin oli helppo ohjata asiakkaita. Alussa oli vielä helpompaa, sillä Breikki ja Steppi olivat mel- kein toistensa naapureita. Kaikki Breikin henkilökunnan jäsenet, keitä haastattelin, olivat ohjanneet Steppiin asiakkaitaan, yhtä lukuun ottamatta. Steppi-hankkeeseen ohjaaminen on ollut turvallista yhden työntekijän mielestä ja voi luottaa, että asiakas otetaan hyvin vastaan. Työntekijöiden kesken on voitu keskustella, milloin asiakkaan on aikataululli- sesti hyvä tulla hankkeeseen mukaan. Yhden työntekijän mielestä Steppi on askel eteen- päin, ei Breikin jatke.

Yhteistyö on ollut luontaista, on hyvin päästy keskustelemaan oh- jaajien kanssa näistä aikatauluista, että milloin on hyvä aika asi- akkaan tulla siihen Steppi-hankkeeseen. Aikataulutusta on musta tosi tärkeää. Asiakas menee semmoisessa aikataulussa, että se ei oo ihan just aloittanut Breikissä, vaan että on vähän tähän yhtei- sötoimintaan sitoutunut ja sitten voi mennä askeleen eteenpäin Steppiin. Mä ajattelen, että ensin kiinnittyy tänne yhteisötoimin- taan ja seuraava askel on mennä Steppiin. Tää on niinkuin askel kerrallaan eteenpäin menoa, sille asiakkaalle. Tää Steppi ei oo li- sänä tai jatkeena breikkiin vaan askel eteenpäin.(Breikin työntekijä).

Ihmisten pelikunnon paraneminen on onnistuminen ja ihmiset on tehneet itensä kanssa tosi paljon töitä. Ihmiset on ottaneet vas- tuuta.(Stepin työntekijä).

Vastauksissa nousi esiin turvallisuus-näkökulma. Työntekijöitä pidettiin turvallisina, sekä työympäristöä. Stepin työntekijät olivat saaneet palautetta siitä, että olivat pystyneet toimimaan vertikaalisesti samalla tasolla asiakkaiden kanssa, mikä oli lisännyt omanar- vontuntoa ja luottamusta. Tämä näkyi myös palautteen antamisessa eri tilanteissa. Asiak- kaat, eli ”steppiläiset” olivat oppineet luottamaan työntekijöihin ja sitä kautta myös us- kalsivat ilmaista itseään. Steppi- hankkeessa uskaltaa olla oma itsensä ja käydä turvalli- sesti läpi omaan elämään liittyviä kielteisiäkin asioita ja toipumistaan. Yhteisön merkitys

korostuukin osallisuuden kokemuksessa, Heikki Hiilamon ja Päivi Mäntyneven mukaan. (Mäntynevä & Hiilamo 2018, 18–19.)

Siellä asiakas pääsee kokeilemaan erilaisia asioita ja tärkeintähän on se turvallinen ja luottamuksellinen suhde työntekijöiden ja asiakkaiden kesken. (Breikin työntekijä).

Kyllä se luottamuksen rakentuminen on ollut iso onnistuminen. Me ollaan pyritty olemaan niin samalla viivalla, itseämme korottamatta millään lailla. (Stepin työntekijä).

Hankkeen työntekijöiden mielestä rekrytointiprosessissa oli onnistuttu. Isosta joukosta hakijoita löytyi kaksi täysin erilaista työntekijää, joilla molemmilla oli erilaiset roolit asiakkaiden kanssa. He pitivät myös onnistumisena tasapuolista kohtaamista asiakkaiden ja työntekijöiden välillä. Kyseessä siis on horisontaalinen, eikä vertikaalinen malli, mikä voidaan löytää yritysmaailmasta. Vertikaalisessa mallissa tullaan ylhäältä käsin sanelemaan asiakkaille mitä tehdä, kun taas horisontaalisessa mallissa ollaan samalla tasolla asiakkaiden kanssa ja tehdään yhteistyötä.

Nähdään tosi tärkeänä sellainen ajattelumalli, mistä on puhuttu monta kertaa, eli siitä auktoriteetista. Tarkoittaa sitä, että ollaan samalla viivalla. Se ei tuu mistään ylhäältäpäin se käsky ja määräys vaan saa siitä samalta viivalta tukea miten päätöksiä tehdään, miten vastuuta otetaan. Vanhan maailman yritysmaailmassahan on ollut hyvin tällainen vertikaalinen, ylhäältä syötetty malli. Meillä ei oo sitä alusta asti ollut, siksi se kantaa hedelmää. (Stepin työntekijä.)

Rekrytoinnissa ne on hakeneet kahta niin erilaista ihmistä. Meillä asiakkaatkin tuppaa vähän jakautua. Aina jommastakummasta asiakas saa jonkinlaisen tuen. Joskus asiakkaat haluaa puhua eri asioita sun kanssa ja eri asioita mun kanssa. Rekrytointiprosessissa on tapahtunut onnistuminen. Meitähän oli ihan hirveän iso joukko. (Stepin työntekijä.)

Sitoutuminen Steppi-hankkeeseen oli ollut vahvaa, Stepin työntekijöiden mielestä. Steppi-hankkeessa ei tarvinnut miettiä aktiivimallia, tai kuntouttavaa työtoimintaa. Hankkeeseen osallistuminen oli siinä mielessä ”rentoa”. Steppiläiset olivat myös ilmoittaneet hyvin, jos olivat poissa toiminnasta. Hankkeessa on pyritty tekemään kaikki asiakkaan kanssa yhdessä. Koulutuspäivillä on oltu yhdessä asiakkaiden kanssa ja jopa nukuttu samoissa hotellihuoneissa. Koulutuksissa on lähdetty liikkeelle pienestä. Niille asiakkaille,

joilla on ollut koulukiusaustausta, opiskelun uudelleen aloittamiseen on sisältänyt iso kynnyks. Oppilaitoksiin tuleminen ilman paniikki-kohtauksia on ollut voitto asiakkaille ja työntekijöille. Opioidihoidon verkostopäivillä onnistuminen on ollut kun asiakas on jaksanut kuunnella kaikki luennot läpi. Terveysten ja hyvinvoinninlaitoksen mukaan osallisuuden kokemus onkin merkittävä tekijä hyvinvoinnille. (THL. Osallisuus).

6.3 Steppi- hankkeen haasteet

Steppi- hankkeen työntekijät pitivät monitoimijamallia haastavana ratkaisuna hankkeelle. Monitoimijuudessa keskeistä olisi, että hankkeet kehittyisivät rinta rinnan, eivät eri tahtia. Työntekijät Stepistä kertoivat myös, että uutena työntekijöinä oli vaikeaa alussa löytää oma paikkansa. ViaDia:n tarjoamat tilat olivat mahdollistaneet hankkeen toiminnan, mutta tiloissa ei voitu olla kaiken aikaa. Vapaakirkon ja ViaDian tiloissa alkoi myös remontti pian hankkeen alkamisen jälkeen, mikä vaikeutti hankkeen toimintaa. ViaDialla myös oma toiminta lähti pyörimään nopeasti eteenpäin, eikä yhteistyö ollut tässä vaiheessa saumatonta. ViaDian toiminnan kasvaessa, tilat eivät riittäneet sekä Stepille ja ViaDialle. Ei voitu samalla tavalla tehdä matalan kynnyksen työtehtäviä ViaDialla kuin mitä alussa oli voitu, sanoi toinen hankkeen työntekijöistä. Toimitila oli viikoittain muuttuva ja se ohjasi hanketta jonkin verran. Toisaalta tarkoituksena kuitenkin oli saada hankkeen ”palasia” muuallekin kuin ViaDian tiloihin.

Yksi haaste oli viestintä. Breikki- päihdepalveluyksikön työntekijöistä totesi myös, että viestintä ja kommunikaatio eivät kaiken aikaa olleet sujuneet täydellisesti Stepin ja Breikin välillä. Asiakkaat myös eivät aina osanneet kieltäytyä työtehtävistä, mistä johtui, että he uupuivat. Asiakas oli tullessaan saattanut ilmaista työkykynsä olevan 8-9, asteikolla 1-10, mutta jo ovesta sisään astuminen oli voinut olla suuri ponnistus asiakkaalle. Asiakas oli todennut todellisen kunnon lähentelevän enemmän 1-2, kuin 8-9. Oman työkyvyn arviointi ja ylläpito saattoi ollakin isompi haaste, kuin mitä itse oli kuvitellut. Kuten aiemmin, luvussa kaksi tuli esiin, toimintakyky vaikuttaa työkykyyn. (Soukka & Mäkinen 2001, 18–19.)

Siinä (Steppi-hankkeessa) on ollut paljon hyvää. Moni ihminen on saanut siitä merkitystä elämään ja on vaikuttanut mielialaan ja motivaatioon kuntoutua. Siinä on ollut myös negatiivista vaikutuksia. Ihmiset on stressaantunut aika paljon siitä tekemisestä.

Moni siinä alkuvaiheessa kuntoutumistaan ei osaa sanoa ei. Sen hankkeen mukana on tullut hirveästi tekemistä. Moni on ajanut itseään loppuun, mutta plussan puolelle silti kokonaisuudessa selkeästi mennyt. (Breikin työntekijä).

6.4 Juurrutettavia ja monistettavia palasia

Steppi- hankkeen viimeisenä askeleena ja tavoitteena on juurruttaa Tampereelle toimintamalleja, joita on kehitelty hankkeen aikana. Näin on tarkoitus hyödyntää Stepistä saatua ja opittua jatkossakin hankkeen päättyessä. Steppi- hanke on jakautunut kolmeen erilaiseen jaksoon. Ensimmäisessä jaksossa on tarkoitus luoda rakenteet, käytänteet ja edellytykset matalan kynnyksen työtoiminnalle, yhteisölliselle toimintakulttuurille, hävikkiruokatoiminnalle ja ilmaiselle aterioinnille. Ensimmäinen jakso painottuu ensimmäiselle vuodelle. Vaikeasti työllistyvien osallisuutta, opiskelu-, sekä työkykyä on tarkoitus parantaa. Tarkoituksena ja tavoitteena on helpottaa pääsyä etenemään koulutus- sekä työllisyyspoluille. Yksilöllisten opiskelu ja työpolkujen suunnittelu, toteutus ja seuranta ja kehittäminen kuuluvat toiseen ja kolmanteen vuoteen. Kolmantena vuonna on tarkoitus juurruttaa, monistaa ja levittää kestävään kehitykseen perustuvaa toimintamallia alueellisesti ja mahdollisesti myös valtakunnallisesti. Hankkeen loppupään tavoitteena on saada niitä asioita, joita oli hyväksi havaittu ja testattu, ammatilliseen käyttöön eteenpäin. Hankkeen myötä luotua materiaalia olisi tarkoitus saada Innokylään, sekä hankkeen taustaorganisaatioille. Materiaalipaketista Stepin työntekijät nostivat esiin vertaisohjaaja-koulutuksen materiaalin, sekä ryhmävalmennuksissa käytössä olleet teemat, jotka asiakkaat olivat kokeneet hyvinä.

Asiakkaat olivat myös hyötyneet lyhytkoulutuksista, joita oli ostettu. Oppilaitos- ja yritys yhteistyö on ollut myös yksi tärkeä osa hanketta. Yritysyhteistyö-mallin myötä asiakas on voinut olla yrityksessä työntekijänä. Hän ei ole saanut työstään palkkaa, mutta on saanut työstään opintoja. Tämä on selkeästi yksi palanen, mitä Steppi-hankkeen työntekijät haluaisivat juurrutettavan toimintamalliksi muuallekin. Oppilaitosyhteistyön myötä Breikin tai Stepin asiakkaat ovat käyneet kokemusasiantuntijoina opettamassa lähihoitaja-opiskelijoita. Kestävän kehityksen teema hävikkiruuan hyödyntämisen ympärille tapahtuvana toimintona on myös palanen, jota työntekijät näkevät tämän innovaation hedelmänä, jota hyödynnetään jatkossa.

Laajennettu työympäristö on myös keskeinen osa hankkeen juurrutettavia malleja. Stepin työntekijät ovat olleet luomassa työympäristöä, jossa asiakkaiden ja hankkeen työntekijöiden lisäksi, on työyhteisöön kuuluneet muut yhteistyötahot. Ammatillaiset ovat voineet työskennellä rinta rinnan niiden kanssa, jotka eivät ole ammattilaisia. Hankkeeseen on kuulunut verkostoituminen ja uuden luominen eri yhteistyötahojen kanssa. Kunnioittavan keskustelun ja tasa-arvon luominen ja säilyttäminen on tärkeää laajennetulle yhteistyöverkostolle.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET, POHDINTA JA ARVIOINTI

7.1 Työn tavoitteiden ja tulosten arviointi

Työn keskeisenä tavoitteena on ollut kuvata Steppi-hanketta ja sen hyödynnettävyyttä ammatillisessa toiminnassa. On mahdollista nähdä työntekijöiden vastauksissa yhteneväisyyksiä Stepin vaikutuksista siihen osallistuvien henkilöiden hyvinvoinnille. Ammatillisessa toiminnassa on mahdollista hyödyntää Steppi-hankkeen myötä syntyneitä malleja hävikkiruoan hyödyntämiseksi ja matalan työtoiminnan mahdollisuuksia askeleena eteenpäin elämässä. Matalan kynnyksen työtoiminta on mahdollisuus asiakkaille, kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen välimaastoon putoaville. Se tarjoaa mahdollisuuden kehittää omia voimavaroja ja päästä eteenpäin elämässä, silloin kun on tippunut ulos turvaverkoista tai on syrjäytymisvaarassa. Yhteisöllisyys asiakkaiden ja työntekijöiden on ollut merkittävä tekijä toipumisessa ja kuntoutumisessa. Mielestäni Steppi-hanke on toiminut eräänlaisena yhteisöhoitona asiakkailleen.

Työttömyys on iso tekijä syrjäytymisessä. Se aiheuttaa häpeää ja heikentää itsetuntoa. Työttömyys voi aiheuttaa hakeutumista päihteiden pariin, jonka seuraus voi olla asunnotomuutta, sosiaalisten suhteiden menettämistä tai huononemista, sekä köyhyyttä. Useimmiten myös mielenterveysongelmat ja päihteet liittyvät toisiinsa. Leipäjonoissa seisominen on monelle häpeää tuottavaa ja leimaavaa. Ihmisten reitit syrjäytymiseen ovat monimuotoiset, eikä elämä ole kenellekään helppoa ja yksinkertaista. Steppi on vastaus niille, jotka ovat syrjäytymisvaarassa tai jo syrjäytyneet. On tärkeää voida pienin askelein, eli steppein palata takaisin normaalielämään kiinni. Steppi on todellakin monella tapaa matalan kynnyksen toimintaa. Sinne on helppo päästä ja siellä on helppo olla. Ajatus laajen- netusta työyhteisöstä, johon otetaan myös mukaan yhteistyökumppanit ja asiakkaiden läheiset, on kannustava ja yhteisöllinen tapa antaa tukea. Ihminen nähdään osana yhteisöä, ei vaan erillisenä saarekkeena. Yhteistyössä onkin voimaa, sanotaan. Säännöllinen arki- rytmi yhdessä toisten kanssa on myös kantanut hyvää hedelmää.

Hankkeen keskeisenä luotilankana on kulkenut kestävä kehitys. Hävikkiruoan hyödyntäminen on ollut isossa roolissa hanketta monella eri osa-alueella. Haastattelujen pohjalta juuri hävikkiruoan hyödyntämisessä olisi merkittävä juurrutettava osa-alue tulevaisuu-

nessa. Yhteiskunnallisesti kestävä kehitys on ollut myös osa hanketta. Jokainen osallistuja on nähty arvokkaana ja haluttu antaa mahdollisuus osallistumiseen ja aktiivisuuteen, elämäntilanteista tai aiemmista epäonnistumisista tai onnistumisista riippumatta. Tässä voidaan nähdä ripaus kristillistä armoa. Steppi-hanke on ollut osallistujilleen armollinen ja uuden mahdollisuuden antava askel eteenpäin.

Steppi-hanke poikkeaa kuntouttavasta työtoiminnasta juuri armollisuutensa takia. Sen kynnyks on tehty niin matalaksi astua, että siinä uskaltaa horjahtaakin ja taas nousta pysyyn. Jokainen on saanut työskennellä omien voimavarojen ja jaksamisensa mukaan. Yhteisöllisyys on myös ollut osa kuntoutumista. Yhdessä eteenpäin meneminen, haasteista huolimatta on kasvattanut osallistujien itsetuntoa ja motivaatiota. Ohjaajien kannustava ja samalla viivalla oleva työote ovat osaltaan mahdollistaneet rennon ja tulevaisuuteen positiivisesti suhtautuvan ilmapiirin. Virheistä ei ole rangaistu, vaan annettu uusi mahdollisuus. Pienet onnistumiset ovat auttaneet motivaation säilyttämisessä ja sitoutumisessa hankkeeseen. Toki hankkeen aikana on myös tehty virheitä, mutta niistä on selvitty ja vahvistuttu. Mahdollisuudet päästä tekemään pieniä opintokokonaisuuksia, on mielestäni myös hyvä nykypäivän toimintamalli Steppi-hankkeessa. Yksilöllinen ohjaus ja pienet askeleet opiskelujen pariin ovat varmistamassa yksilön motivaatiota opiskella. Luottamusta kasvatetaan pikkuhiljaa tässäkin asiassa.

Stepissä on mielestäni vaikuttaneet arvot, jotka ovat toimineet hyvinä työkaluina. Steppi-hankkeen keskeisempiä ja toimivimpia ”arvotyökaluja” ovat mielestäni: 1) Armollisuus: Stepissä saa kokeilla ja onnistua, eikä sinua rangaista epäonnistumisista. Ihmisten pelikuntaa kasvatetaan vähitellen, heti ei ole pakko onnistua täydellisesti. Työtehtävät ovat jokaiselle sopivan kokoisia, ei liian vaativia. 2) Tasa-arvo ja kunnioitus: Jokainen on yhtä arvokas ja henkilökunta on samalla viivalla osallistujien kanssa. Henkilökunta ei kuitenkaan tee puolesta vaan yhdessä steppiläisten kanssa. Vastuuta annetaan pikkuhiljaa lisää. 3) Empaattisuus: Tunteita saa ilmaista ja olla oma itsensä. Myös negatiivisia tunteita voi ilmaista. Henkilökunnalle voi kertoa omista haasteistaan luottamuksellisesti. 4) Monipuolisuus ja joustavuus: Stepissä on tehty erilaisia työtehtäviä ja kokeiltu monenlaisia asioita. Kesällä on oltu enemmän ulkona kuin talvella ja tehty vuodenaikaan sopivia asioita. 5) Yhteisöllisyys: Yhteisön ja toisten tuki on ollut merkittävä tekijä osallistujille.

Vaikka hanke ei ole kirkon järjestämää diakoniatoimintaa, on siinä yhtymäkohtia kirkon diakoniatyöhön ja sen arvoihin. Steppi-hankkeen työntekijät ovat menneet niiden luo, jotka ovat jääneet avun ulkopuolelle ja tarjonneet apua. Diakoniatyö pyrkii myös auttamaan kaikkein suurimmassa hädässä olevia. Steppi-hankkeessa jokainen on nähty samanarvoisena ja asiakkaat ja työntekijät ovat olleet samalla viivalla. Helsingin Diakonissalaitos on lähtenyt liikkeelle Aurora Karamzinin hengellisestä heräämisestä ja halusta auttaa vähäosaisia. (Hämelin & Rautamäki 2001, 17; Lehto 2016). Hoiva Osakeyhtiön Steppi-hanke jatkaa samalla arvopohjalla, kuin mitä Diakonissalaitos on koko historiansa aikana toteuttanut, eli kristillistä lähimmäisenrakkautta. Diakoniatyössä (eli palvelussa) etsitään, lievitetään ja poistetaan ihmisten hätää ja kärsimystä. Kirkollinen diakonia pyrkii auttamaan ja tukemaan erityisesti niitä, jotka jäävät helposti avun ulottumattomiin. Jeesus sanoi, että Hän ei tullut palveltavaksi, vaan palvelemaan. (Suomen ev.lut. kirkko. Aamenesta öylättiin. Diakonia.)

7.2 Oma ammatillinen kasvu

Olen kasvanut ammatillisesti opinnäytetyötä tehdessäni. Tekemällä tämän työn olen asettunut yhteiskunnallisesti haavoittuvien yksilöiden ja ryhmien puolelle. Opinnäytetyöni mielestäni myös edistää tasa-arvoa, mikäli se otetaan huomioon päätöksiä tehdessä ja työelämää kehittäessä. Sosionomin kompetensseihin kuuluu kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen. Siihen kuuluvana osana sosionomin tulisi osata analysoida epätasa-arvoa, huono-osaisuutta ja hyvinvointia. Olen oppinut syrjäytymisen mekanismeista rakentaessani teoriapohjaa opinnäytetyölleni. Haastattelujen myötä olen päässyt kiinni huono-osaisuuden kokemuksesta ja miten luottamusta tulisi rakentaa vähitellen asiakkaiden ja henkilökunnan välillä. Olen oppinut opinnäytetyön tekemisen myötä paremmin ymmärtämään sosiaalialan palvelujärjestelmää ja siihen liittyvää lainsäädäntöä. (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK).)

Kirkon hengellisen työntekijän ydinosaamiseen kuuluvat kirkon arvoihin sitoutuminen, sekä sitoutuminen niiden mukaiseen toimintaan. Arvo-osaamiseen kuuluu kyky kuunnella ja olla vuoropuhelussa eri tavalla ajattelevien ihmisten ja tahojen kanssa. Olen ollut vuoropuhelussa kirkon ulkopuolisten toimijoiden kanssa, vaikka heillä osalla onkin taustalla kristillistä arvopohjaa. Jokainen kohtaaminen opettaa aina jotakin, oli se lyhyt tai

pitkä. Olen pyrkinyt toimimaan neutraalisti ja sovittelevasti aikataulujen ja erilaisten ajatusten ja arvojen keskellä. Opinnäytetyön prosessin pitkä kesto ja sirpaleisuus ovat haastaneet ja opettaneet kärsivällisyyttä. Kirkon hengellisen työntekijä toimii persoonallaan ja hänen odotetaan toimivan ammatillisesti erilaisissa tilanteissa. Olen tässä suhteessa kasvanut sietämään paremmin paineita ja epävarmuutta. En ole tehnyt työtä kirkolliseen kontekstiin, vaikka Helsingin Diakonissalaitos toimii kristilliseltä arvopohjalta käsin. Kirkon lisäksi Suomessa on paljon yhdistyksiä ja järjestöjä jotka rakastavat lähimmäistään niin kuin itseään ja voivat näin toimia rakkauden kaksoiskäskyn mukaisesti. Siihen on helppo yhtyä ja olla mukana, vaikka se ei olekaan kirkon toimintaa. Onhan Suomen lainsäädäntö, koulutuslaitos ja sairaalat ja yhteiskunta perustettu kristillisen arvopohjan varaan ja mukaisesti. (Suomen Evankelisluterilainen kirkko. Kirkon hengellisen työntekijän ydinosaaminen 2010; Junkkaala 2017; Keskisuomalainen 2013.)

7.3 Hankkeen jatkoehdyntämismahdollisuudet

Oman opinnäyteprosessin myötä on herännyt kysymyksiä huumehoidon tilanteesta Tampereella. Monen ammattilaisen suusta opinnäytteen tuloksien ulkopuolella, mutta samassa työkentässä on ilmaistu huoli avohoidon riittämättömyydestä hoitaa huumeongelmaa Tampereella ja Pirkanmaalla. (Ala-Heikkilä 2017). Avohuollon lisäksi tulisi voida tarjota laitostuntoutusta. Mielestäni laitosjaksot olisivat sijoitus tulevaisuuteen ja saattaisivat maksaa itsensä takaisin pitkässä juoksussa. Steppi-hanke ei ole suoranaisesti huume kuntoutusta, mutta sen myötä monen elämästä on tullut raittiimpaa ja korvaushoidon lisäksi tapahtuvasta oheiskäytöstä on päästy irtautumaan. Huume kuntoutuksella tarkoitetaan hoitoa, jossa motivoidaan kuntoutujaa motivoitumaan muutokseen ja potilasta tuetaan tällä tiellä. (Mäkelä 1998). Uskon, että Steppi-hankkeen ja laitostuntoutusjakson yhdistelmällä, voitaisiin saada hyvää kehitystä ihmisten kokonaisvaltaisessa kuntoutumisessa takaisin työelämään.

Steppi-hanke liittyy myös keskusteluun työajoista, sekä osatyökykyisten saamisesta työelämään. Tähän laajempaan keskusteluun ja päätösten tekemiseen olisi Steppi-hankkeella paljon annettavaa varsinkin niille, joilla kuntouttava työtoiminta tai sosiaalinen kuntoutus eivät sovi. (Huovinen 2016; Hakkarainen 2018.) Aktiivimalli on saanut osakseen paljon kritiikkiä, eivätkä kaikki pysty täyttämään aktiivisuusehtoja. (Ranta 2018). Elämässään jo syrjäytyneille matalan kynnyksen auttaa etenemään vaativimpienkin haasteiden pariin.

On voitava aloittaa pienestä ja näin kasvattaa voimavarojaan. Pitkään työelämästä pois ollut, päihteiden, rikosten tai muiden syiden takia on vaikea saada takaisin työelämään. Työtehtävien täytyy olla sopivan kokoisia, eikä liikaa voi vaatia. Tällainen ihminen tarvitsee riittävästi tukea ja kannustusta ympärilleen. Toiset ihmiset toimivat myös peileinä. Kirkon toimintana voisi myös jatkossa olla matalan kynnyksen työtoiminta, joka tukisi kirkon vapaaehtoistyöntekijöitä ja varsinaisia työntekijöitä. Tärkeää kuitenkin olisi se, että se huomioitaisiin osana polkua takaisin työelämään.

Työelämän muuttuvat olosuhteet haastavat työntekijöitä ja aiheuttavat stressiä ja painetta. Työmarkkinoita pitäisikin luoda joustavimmiksi niin osatyökykyisille, kuin täysin työkykyisille, jotta vältettäisiin työuupumuksista johtuneet sairauspoissaolot, sekä pahimmassa tapauksessa työkyvyttömyys. Työmarkkinat ovat täysin erilaiset kuin 100 vuotta sitten. Teknologian nopea kehitys on aikaansaanut monien perinteisten työpaikkojen katoamisen, mutta samalla on syntynyt uudenlaisia työpaikkoja. Työelämässä mukana oleminen on paras tapa estää syrjäytymistä. On kuitenkin todettava, että kaikki eivät pysty tekemään töitä ja heille on taattava mahdollisuus osallisuuteen yhteiskunnassa muilla tavoin. Kuntouttavan työtoiminnan lisäksi voisi pohtia muita ratkaisuja osatyökykyisille. Lyhyempi työviikko on ollut lehtien otsikoissa aina välillä. (Thurén 2018; Kaarlenpoika 2018). Olisi myös uudelleen voitava punnita käyvätkö myös erilaiset hankkeet, joissa on matalan kynnyksen työtoimintaa, täyttämään aktiivimallin aktiivisuusehtoa. Steppi-hankkeen kaltainen matalan kynnyksen työtoiminta on hieno mahdollisuus päästä takaisin yhteiskuntaan ja kokea osallisuutta. Siitä on paljon opittavaa tulevaisuutta ajatellen.

LÄHTEET

- Abnoy. Saatavilla 4.10.2018. <https://www.abnoy.fi/>
- Ala-Heikkilä, M. (2.7.2017). Päihdeammattilaiset kritisoiivat Tampereen huumehoitoa: "Kahvittelu korvaa pirikatkon". *Aamulehti*. Saatavilla 6.3.2019
<https://www.aamulehti.fi/a/20071902>
- Arramies, M. (14.9.2018). Päihderiippuvuutta ei osata tunnistaa ja hoitaa. *Sosiaalivaikkuutus-lehti*. Saatavilla 10.1.2019 <https://sosiaalivakuutus.fi/paihderiippuvuutta-ei-osata-tunnistaa-ja-hoittaa/>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Osaamisvaatimukset. Sosionomi (AMK). Saatavilla <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas. Eettiset periaatteet tutkivassa ja kehittävässä työssä. Saatavilla 23.3.2019
<http://libguides.diak.fi/c.php?g=389856&p=2793510#got3>
- Diakonissalaitoksen Hoiva. Meistä. Historia. Saatavilla 1.3.2019.
<https://www.hoiva.fi/meista/historia/>
- Diakonissalaitoksen Hoiva. Steppi-hanke. Saatavilla 29.4.2018.
<https://www.hoiva.fi/2018/01/29/steppi-hanke/>
- Findikaattori. Pitkäaikaistyöttömät. Saatavilla: 22.3.2019.
<https://findikaattori.fi/fi/37>
- Hakkarainen, J. (16.2.2018). Aikuisten askartelukerho vai tie työkuuntoon? Kuntouttavaa työtoimintaa kiitetään ja kritisoidaan. *Yle.Uutiset*. Saatavilla 2.5.2019
<https://yle.fi/uutiset/3-10074406>
- Hannus K, Soivio J. (2015). Asumisen tuki-työkirja.
Parhaat mahdolliset tavat tukea ihmisiä itsenäiseen elämään.
Helsingin Diakonissalaitos. Grano Oy. Saatavilla 23.3.2019
<https://www.hdl.fi/wp-content/uploads/2018/01/Helsingin-Diakonissalaitos-julkaisu-asumisen-tuki-ty%C3%B6kirja1.pdf>
- Harkko, J., Alakauhahuoma, M., Lehikoinen, T. Keitä ovat vaikeasti työllistyvät ja tarvitsevatko he sosiaalista kuntoutusta? *Kuntoutus-lehti*. 12.4.2012. Saatavilla https://kuntoutusportti.fi/files/attachments/kuntoutus-lehden_artikkelit/2012/harkko-ym.pdf

Helsingin Diakonissalaitos. Meistä. Saatavilla 4.10.2018.

<https://www.hdl.fi/meista/>

Hirsjärvi, S, Hurme, H. (2000). Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Huovinen, J. (26.9.2016). Lukijat vastaavat: Miltä lyhyempi työaika kuulostaisi? *Aamulehti*. Saatavilla 2.5.2019. <https://www.aamulehti.fi/kotimaa/lukijat-vastaa-vat-milta-lyhyempi-tyoaika-kuulostaisi-23947789>

Hämelin, E & Rautamäki, V. (2001). Tienraivaajat. Vapaakirkon naiset ilosanoman viejinä. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Hyvärinen, M. Nikander, P. Ruusuvoori, J. (2017). Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Junkkaala, T. (5.12.2017). Kristinuskon merkitys Suomen historiassa – Kristinuskon toi tullessaan vapauden kohtalonuskosta, epätoivosta, tarkoituksettomuudesta ja henkivaltojen pelosta. *Seurakuntalainen*. Saatavilla 2.5.2019. <https://www.seurakuntalainen.fi/uutiset/kristinuskon-merkitys-suomen-historiassa-kristinuskon-toi-tullessaan-vapauden-kohtalonuskosta-epatoivosta-tarkoituksettomuudesta-ja-henkivaltojen-pelosta/>

Laine, A.(27.1.2018.) Yksinhuoltaja ja pitkäaikaistyötön elävät köyhyysrajan alapuolella jatkuvasti veitsen terällä: "Julmaa sanoa, että se on ihmisestä itsestään kiinni". *Yle Uutiset*. Saatavilla <https://yle.fi/uutiset/3-10043189>

L 189/ 2001 Laki kuntouttavasta työtoiminnasta. Saatavilla

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010189>

L 1301/2014 Sosiaalihuoltolaki. Saatavilla

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

L 1290/2002 Työttömyysturvalaki. Saatavilla 25.4.2019

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20021290>

Järvelä S, Laukkanen, M.(2000). Näkökulmia voimavaraistamiseen. Työministeriö.

Kananen, J. Kvali.(2008). Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kansalaisyhteiskunta.(3.5.2018) Järjestötoiminnan tietopalvelu – Sosiaalinen pääoma ja yhteisöllisyys. Saatavilla 13.2.2019

https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/sosiaalinen_paa-oma_ja_yhteisollisyys/aiemmat_artikkelit/yhteiso

Kaarlonpoika, M. (16.6.2018). Mieli-pide: Lyhyempi työaika kärkitavoitteeksi. Kansan-uutiset. Saatavilla 2.5.2019 <https://www.kansanuutiset.fi/artik-keli/3914586-mielipide-lyhyempi-tyoaika-karkitavoitteeksi>

Kestävä kehitys. Lähestymistapoja. Saatavilla 4.10.2018.

<https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys/lahestymistapoja>

Keskisuomalainen. Kristinuskon vaikutus näkyy. (21.3.2013). Saatavilla 2.5.2019 <https://www.ksml.fi/mielipide/mielipidekirjoitus/Kristinuskon-vaikutus-n%C3%A4ky/200616>

Koivula, M. (2010). Lasten yhteisöllisyys ja yhteisöllinen oppiminen päiväko-dissa, Jyväskylän yliopisto.

Koivujärvi, S. (2011). Toivo työväliseenä. Pirkanmaan Sininauha ry.

Perusoikeuksien puolesta vuodesta 1961. Tampere: Brandid Oy/ Kehityk-sen Kirjapaino.

Kuntoutusportti. Sosiaalinen kuntoutus. Saatavilla 4.10.2018.

<https://kuntoutusportti.fi/kuntoutujalle/kuntoutuksen-jaottelut/sosiaalinen-kuntoutus/>

Lehto, K. (2.6.2016). Kansallisbiografiakeskus. Karamzin Aurora (1808 –1902). Saata-villa 13.3.2019 <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/4614>

Lehtinen, J. Työ mielessä. (4.3.2019). Työelämä rakastaa itsensä uhraajaa. Saatavilla 23.3.2019 <http://tyomielessa.fi/tyoelama-rakastaa-itsensa-uhraajaa/>

Loukola, A. (2003). Terapeuttinen yhteisöhoito päihdehoito äidin tukena. Teoksessa Kujala, V. (toim.). Eevan perhe – Näkökulmia päihdeiden käytöstä kärsi-vien naisten/ äitien ja lastensa tukemiseen. Sininauhaliiton Eevan perhe-projekti RAY:n avustama. Painohäme Oy.

Malaska, P. (1994). Kestävä kehitys. Raportti määritelmää pohtineen työryhmän keskusteluista 18.huhtikuuta 1994. Saatavilla

<https://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/Profes-sori+Pentti+Malaskan+johtaman+ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+laa-tima+muistio+kest%C3%A4v%C3%A4n+kehityk-sen+m%C3%A4%C3%A4ritelm%C3%A4st%C3%A4/28316bb9-f140-4560-bdf0-e6053e5bec16/Professori+Pentti+Malaskan+johta->

[man+ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+laatima+muis-
tio+kest%C3%A4v%C3%A4n+kehityksen+m%C3%A4%C3%A4ri-
telm%C3%A4st%C3%A4.pdf](#)

Murto, K. & Jyväskylän Koulutuskeskus Oy. (2001). *Prosessin johtaminen- Kohti prosessikeskeistä työyhteisön kehittämistä.* Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Mäkelä, R. Huumepotilaan pitkäaikainen kuntoutus. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*. 1998;114(20):2129 Saatavilla <https://www.duodecim-lehti.fi/lehti/1998/20/duo80443>

Mäntynevä, P. Hiilamo, H. Osallisuuden ja osattomuuden dynamiikka työtoiminnassa. Etnografinen tutkimus kolmella kuntoututtavan työtoiminnan kentällä. *Yhteiskuntapolitiikka-lehti*. 83/2018.

Saatavilla 29.4.2018 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136023/YP1801_Mantyneva%26Hiilamo.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Nurmi, T., Rönkä, S. (28.9.2018). *Päihdehuollon huumeasiakkaat 2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.* Saatavilla 23.3.2019 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136921/Tr31_18.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Ohisalo M, Saari J. (2014) Kuka seisoo leipäjonossa? Ruoka-apu 2010-luvun Suomessa. *Kaks- Kunnallisan alan kehittämissäätiö.* Saatavilla 12.3.2019 <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2014/12/Kuka-seisoo-leip%C3%A4jonossa.pdf>

Pakarinen, J. (2016) Osatyökykyiset-kenestä puhutaan? *Vates-säätiö.* Saatavilla <https://www.vates.fi/media/tiedollavaikuttaminen/2016-03-08-pakarinen-etk.pdf>

Partanen, A., Alho, H., Forssell, M., Kotovirta, E., Kuussaari, K., Mäkelä, N., Rönkä, S., Selin, J., Vormaa, H. Opioidikorvaushoito on laajentunut ja monimuotoistunut. *Lääkärilehti* 15.12.2017. 50-52/2017 vsk 72 s. 2981 – 2985. Saatavilla 4.10.2018. <https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/alkupeeratutkimukset/opioidikorvaushoito-on-laajentunut-ja-monimuotoistunut/#next>

Päihdelinkki. Yhteisöhoito. Saatavilla 15.2.2019

<https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/paihdetyon-menetelmat-ja-koulutus/yhteisohoito>

Pöyhönen, E. (6.5.2015) Vaikeasti työllistyvien tukeminen työmarkkinoilla.

Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla 23.3.2019. https://www.vates.fi/media/projektit/tiivistelmat_2015/5.-6.5.2015-vaikeasti-tyollistyvien-tukeminen-tyomarkkinoilla-poyhonen.pdf

Ranta, R. (29.1.2018). Aktiivimalli on lannistava ja ylimielinen. *Satakunnan kansa*.

Saatavilla 2.5.2019 <https://www.satakunnankansa.fi/a/200701476>

Rikosseuraamuslaitos. Tilastot. Vangit. (2018). Saatavilla: 29.4.2018

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/tilastot/vangit.html>

Rikosseuraamuslaitos. Tilastollinen vuosikirja 2017. Saatavilla 23.3.2019.

https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/xD59k9cWF/RISE_Tilastoja_2017.pdf

Rovaniemen Mielenterveys ja päihdepalvelut & A-klinikka. Opioidikorvaushoidon

ohjeita. Saatavilla 17.9.2018 http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/hyvinvointi-hakusessa/pilotit-1/rovaniemi/liite_61_opioidikorvaushoidon_ohjeita

Sosiaali- ja terveysministeriö. Kaikki keinot käyttöön- Yhteistyöllä ratkaisuihin.

Sosiaali- ja terveysministeriön Osatyökykyiset työssä- ohjelma (Osku) 2013–2015. Loppuraportti. Osatyökykyiset työssä.

Saatavilla 12.2.2019 http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75097/loppuraportti_FI_.pdf

Soukka, H. & Mäkinen, S. (2001). Vajaakuntoisten työnhakijoiden polut työelämään.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Seinäjoen painohalli Oy.

Suomen Evankelisluterilainen kirkko. Aamenesta Öylättiin–kirkon sanasto. Diakonia.

Saatavilla 23.2.2019. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Diakonia>

Suomen Evankelisluterilainen kirkko. (14.6.2010). Kirkon hengellisen työntekijän ydin

osaaminen. Saatavilla 2.5.2019 [https://evl.fi/docu-](https://evl.fi/documents/1327140/41821371/hengellinen_yo.pdf/528b6ed7-ecb4-1b27-8f4f-a6f2deb53e7f)

[ments/1327140/41821371/hengellinen_yo.pdf/528b6ed7-ecb4-1b27-8f4f-a6f2deb53e7f](https://evl.fi/documents/1327140/41821371/hengellinen_yo.pdf/528b6ed7-ecb4-1b27-8f4f-a6f2deb53e7f)

Suomen Vapaakirkko. Yleisesittely. Saatavilla 23.3.2019.

<http://www.svk.fi/yleisesittely/>

Te-palvelut. Aktiivimalli. Saatavilla 26.11.2018. <http://toimistot.te-palvelut.fi/uusi-maa/aktiivimalli>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Sosiaalinen kuntoutus. Saatavilla

<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalinen-kuntoutus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Sosiaalinen kuntoutus käytännössä. Saatavilla

<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalinen-kuntoutus/kuntakysely/kaytanto>

Thurén, J. (14.5.2018). Laura tekee vapaaehtoisesti lyhennettyä työviikkoa – ”Minun ei tarvitse enää odottaa viikonloppua tai lomaa”. *OP.Media*. <https://op.media/terveys-ja-hyvinvointi/tyoterveys/laura-tekee-vapaaehtoisesti-lyhennettya-tyoviikkoa-%22minun-ei-tarvitse-ena-odottaa-viikonloppua-tai-lomia%22-14c3ffbbe4f4b269344478f64a00bf4>

Tilastokeskus. (26.2.2019) Työllisyys kasvoi tammikuussa. Saatavilla 23.3.2019.

https://www.stat.fi/til/tyti/2019/01/tyti_2019_01_2019-02-26_tie_001_fi.html

Valtanen, M. (22.11.2016). Työelämä nyt ja tulevaisuudessa. Opteam. Saatavilla

23.3.2019. <https://www.vates.fi/media/projektit/party/salon-valisempan-aiheistot/ty-f6-nyt-ja-tulevaisuudessa1-mika-valtanen.pdf>

ViaDia. Yleistä ViaDiasta. Saatavilla 23.3.2019. <https://www.viadia.fi/yleista-viadiasta/>

Wahlbeck, K. Hietala., O. Kuosmanen., L. McDaid., D. Mikkonen., J. Parkkonen., J., Reini, K., Salovuori, S & Tourunen, J.(7.2.2018). Yhdessä mielin. Toimivat mielenterveys- ja päihdepalvelut. Valtioneuvoston kanslia. Saatavilla https://tietokayttoon.fi/documents/10616/3866814/89-2017-Yhdessa-Mielin_valmis.pdf/e60e6d56-43cb-40e8-8f49-54e6dfdac5bb?version=1.0

Yhdistyneet kansakunnat. Agenda 2030. Kestävän kehityksen tavoitteet. Saatavilla

1.3.2019. <https://www.yk.fi/node/479>

LIITE Kysymyksiä henkilöstölle

Stepin henkilökunnalle:

Nykyhetki

1. Kerro lyhyesti työtehtävistäsi hankkeessa
2. Mistä tulee Steppi- hankkeen nimi ja miten hanke on saanut alkunsa?
3. Millä tavalla Steppi eroaa kuntouttavasta työtoiminnasta?
4. Millä tavalla hanke on muotoutunut sen alkamisen jälkeen?
5. Minkälaisia onnistumisia olette kokeneet hankkeen myötä?
6. Entä pettymyksiä/ haasteita?
7. Millaisia vaikutuksia olette havainneet Steppi-hankkeen osallistumisen myötä osallistujien hyvinvoinnissa?

Tulevaisuus

8. Millä tavoin Steppi-hanketta ja sen toiminnan myötä opittua voisi hyödyntää muissa ympäristöissä ja paikkakunnilla?

Breikin henkilökunnalle:

1. Oletko ohjannut asiakkaita Steppi-hankkeeseen? Jos olet, miksi?
2. Millaisia vaikutuksia olette havainneet Steppi-hankkeen toimintaan osallistumisen myötä siihen osallistuneiden asiakkaiden hyvinvoinnissa?
3. Mitä ajatuksia työntekijöillä on yhteistyöstä Steppi-hankkeen kanssa?